

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2021 m. kovo 24 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Danguolės Bublienės, Alės Bukavienės ir Dalios Vasarienės (kolegijos pirmininkė ir pranešėja), teismo posėdyje kasacinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal atsakovo Ž. P. ir O. F. kasacinius skundus dėl Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. birželio 11 d. nutarties peržiūrėti civilinėje byloje pagal ieškovės I. P. ieškinį atsakovams Ž. P., O. F. dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu *actio Pauliana* pagrindų, trečiasis asmuo – notarė I. J..

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių bylos išnagrinėjimą neteisėtai sudėties teismo kaip absoliutaus teismo sprendimo negaliojimo pagrindą, teisėjų (ne)šališkumą, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovė kreipėsi į teismą, prašydamą pripažinti negaliojančią nuo sudarymo momento 2015 m. spalio 15 d. pirkimo-pardavimo sutartį, sudarytą atsakovų Ž. P. ir O. F., bei grąžinti atsakovo Ž. P. asmeninį nuosavybės turtą kambarių butą, unikalus Nr. (duomenys neskelbtini), esantį Kaune, (duomenys neskelbtini).
3. Paaikšino, jog atsakovas Ž. P. yra buvęs ieškovės sutuoktinis. Ieškovei pareikšiant ieškinį, jos ir atsakovo santuoka dar buvo nenutraukta, tačiau byla dėl santuokos nutraukimo ir santuokinio turto padalijimo jau buvo nagrinėjama teisme.
4. Santuokos nutraukimo metu Ž. P. vardu buvo įregistruotas butas, esantis Kaune, (duomenys neskelbtini), kuris įgytas dovanojimo sutarties pagrindu, t. y. butas atsakovui dovanotas jo motinos. Santuokos nutraukimo byloje buvo ginčijamas dovanojimo sandoris ir buvo siekiama pripažinti, kad butas ieškovės ir atsakovo buvo įgytas iš jų bendrą santuokinių lėšų. Esant neišspręstam ginčui dėl buto, esančio Kaune, (duomenys neskelbtini), atsakovas bei ieškovės žinos butą, esantį Kaune, (duomenys neskelbtini), 2015 m. spalio 15 d. pardavė atsakovei O. F..
5. Atsakovas Ž. P., žinodamas, kad butas, esantis Kaune, (duomenys neskelbtini), yra jų bendras turtas, neigė šias aplinkybes, bei ieškovės žinios ir sutikimo pardavę šį turtą ir, siekdamas išvengti piniginių kompensacijos mokėjimo, perdavė O. F. jo po motinos mirties paveldėtą butą, esantį Kaune, (duomenys neskelbtini). Ieškovės teigimu, atsakovai nėra atstiktinės sandorio šalys, o asmenys, kurie susilaukė bendro vaiko, jie kartu leidžia laiką, palaiko intymius ryšius. Šiuo metu Ž. P. savo vardu jokio registruotino turto neturi, slepia darbinės pajamas. Taigi Ž. P., O. F. yra nesąžiningi ir sąmoningai sudarė buto, esančio Kaune, (duomenys neskelbtini), pirkimo-pardavimo sutartį, siekdamai išvengti piniginių kompensacijos mokėjimo pagal įsiteisėjusį teismo sprendimą santuokos nutraukimo byloje.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

6. Kauno apylinkės teismas 2020 m. vasario 4 d. sprendimu ieškinį tenkino – pripažino negaliojančią nuo jos sudarymo momento 2015 m. spalio 15 d. pirkimo-pardavimo sutartį, sudarytą Ž. P. ir O. F., grąžino Ž. P. asmeninį nuosavybės gyvenamąsias patalpas – trijų kambarių butą, esantį Kaune, (duomenys neskelbtini).
7. Teismas nustatė, kad Kauno apylinkės teisme buvo nagrinėjama civilinė byla dėl ieškovės ir atsakovo Ž. P. santuokos nutraukimo. Ieškovė ir Ž. P. vieną iš santuokinio turto objektų – butą, esantį Kaune, (duomenys neskelbtini), buvo pirkę atsakovo motinos A. P. vardu, todėl ieškovė santuokos nutraukimo byloje 2015 m. spalio 8 d. patikslintame ieškinyje prašė pripažinti 2000 m. spalio 24 d. pirkimo-pardavimo sutarties dalį dėl šalies (pirkėjo) negaliojančią bei pakeisti sandorio šalį (pirkėją) ir nustatyti, kad buto, esančio Kaune, (duomenys neskelbtini), pirkėjai yra Ž. P. ir P. A. P. 2002 m. gruodžio 14 d. ginčo butą padovanojo ir tos pačios datos buto perdavimo-priėmimo aktu perdavė sūnui atsakovui Ž. P. Ieškovė taip pat prašė pripažinti 2002 m. gruodžio 14 d. dovanojimo sutartį, 2002 m. gruodžio 14 d. šio buto perdavimo-priėmimo aktą negaliojančiais nuo sudarymo momento bei pripažinti, kad šis nekilnojamasis turtas yra I. P. ir Ž. P. bendroji jungtinė suotuokinių nuosavybė.
8. Teismas taip pat nustatė, kad Ž. P. 2016 m. sausio 8 d. butą, esantį Kaune, (duomenys neskelbtini), pardavė UAB „Kraifus“ už 16 000 Eur. Ieškovė, žinodama, kad ginčo turtas jau yra realizuotas, o atsakovas kito turto, išskyrus šios bylos ginčo turtą – butą, esantį Kaune, (duomenys neskelbtini), neturi, kreipėsi į teismą su ieškiniu, prašydamą panaikinti *actio Pauliana* (Pauliano ieškinys) pagrindų buto, esančio Kaune, (duomenys neskelbtini), pirkimo-pardavimo sutartį. *Actio Pauliana* buvo pareikšta 2016 m. liepos 19 d., o reikalavimo teisė išieškoti atsirado 2016 m. sausio 8 d. pardavus butą, esantį Kaune, (duomenys neskelbtini).
9. Teismas pažymėjo, kad 2017 m. gegužės 15 d. buvo išnagrinėta I. P. ir Ž. P. santuokos nutraukimo byla ir patenkinta ieškovės ieškinio reikalavimo dalis dėl buto, esančio Kaune, (duomenys neskelbtini), pripažinimo bendrąja suotuokinių nuosavybe. Šis sprendimas įsiteisėjo 2018 m. vasario 23 d. Santuokos nutraukimo bylos nagrinėjimo metu šių ginčo turtą Ž. P. pardavė, todėl ieškovei iš jo buvo priteista 13 500 Eur piniginių kompensacija.
10. Teismas nustatė, kad Ž. P. paveldėtąjį butą, esantį Kaune, (duomenys neskelbtini), 2015 m. spalio 15 d. pardavė savo gyvenimo draugei O. F.. Pirkimo-pardavimo sutarties 4.2.1 punkte nurodyta, kad butas buvo parduotas už 24 700 Eur ir kad pardavėjas gavo iš pirkėjos pinigų iki šios sutarties pasirašymo. Teismas atkreipė dėmesį į tai, kad Ž. P. motina mirė 2015 m. gegužės 27 d., o jis ginčo butą paveldėjo 2015 m. spalio 8 d., ji pardavė po savaitės, t. y. 2015 m. spalio 15 d., nors O. F. pateiktai pakviatimui rodo, kad ji pinigų už butą mokėjo dar iki tol, kol atsakovas Ž. P. nebuvo jo savininkas, o jame gyveno jo motina.
11. Teismas nurodė, kad *actio Pauliana* pareikšimo metu butas, esantis Kaune, (duomenys neskelbtini), buvo ginčo objektas, t. y. ieškovė manė, jog ji turi teisę į šį turtą, o atsakovas privalėjo suvokti, kad šis butas yra ginčo objektas. Atsakovas butą pardavė dar iki to momento, kol buvo baigta nagrinėti santuokos nutraukimo byla, siekdamas jį eliminuoti iš bendros santuokinio turto masės. Jis taip pat žinojo, kad kito turto, į kurį atiteityje galėtų būti nukreiptas išieškojimas ieškovės naudai, jis neturi, o tokio būdų jis išvengti piniginių kompensacijos sumokėjimo už realizuotąjį turtą. Nors buto pardavimo metu ieškovė dar nežinojo, ar bus patenkintas ieškinys dėl jos, kaip ginčo buto pirkėjos, teisę pripažinti, tačiau, vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – **CK**) 6.66 straipsnio 2 dalies nuostata, ji *actio Pauliana* privalėjo pareikšti per vienetus metus nuo to momento, kai sužinojo apie įvykusių sandorių, kuris neturėjo būti sudarytas. Dėl nurodytų priežasčių teismas laikė, kad ieškovė, siekdamą apginti savo teises bei teisėtus interesus, laiku ir teisėtai pareikšė ieškinį *actio Pauliana* pagrindu. Santuokos nutraukimas suotuokinių turinių teisių pasekmės pagal **CK** 3.67 straipsnį sukelia nuo santuokos bylos iškilimo, atsakovui ginčo buto pardavimo metu buvo žinoma apie ieškovės pretenzijas į butą, esantį Kaune, (duomenys neskelbtini), ir kad jis šį butą jau yra pardavęs, todėl jam reikės ieškovei kompensuoti už parduoto buto dalį.
12. Teismas nusprendė, kad ieškovės teisės pažeidimas pasireiškia tuo, jog ji įsiteisėjusio teismo sprendimo santuokos nutraukimo pagrindų turį teisę gauti 13 500 Eur piniginių kompensaciją už Ž. P. parduotą butą, esantį Kaune, (duomenys neskelbtini). Šios teisės ieškovė negali įgyvendinti, nes Ž. P. neturi turto, į kurį galėtų būti nukreiptas išieškojimas. Jeigu santuokos nutraukimo bylos nagrinėjimo metu atsakovas nebūtų pardavęs buto, ieškovė būtų turėjusi teisę į 1/2 šio turto dalį natūra arba atitinkamą piniginę kompensaciją. Atsakovas nepirėdavo sudaryti ginčijamą sandorį. Atsakovas taip pat buvo nesąžiningas, nes žinojo ar turėjo žinoti, kad sandoris pažeis kreditorės teises. Sandoris buvo sudarytas labai skubotai po palikimo priėmimo, t. y. praėjus tik septynioms dienoms, jis buvo sudarytas su atsakovo vaiko motina – atsakove O. F., O. F. nesąžiningumą patvirtino tai, kad ją ir Ž. P. sieja artimi ryšiai, jie turi bendrą dukterį. Abu atsakovus siejo glaudūs ryšiai ir, teismo vertinimu, tikėtina, kad O. F. buvo žinoma apie Ž. P. santuokos nutraukimo bylą, jo tuometinės sutuoktinės reikšiamus turinius reikalavimus.
13. Teismas konstatavo, kad **CK 6.67 straipsnio** 1 dalies 1 punktą, nustatantis nesąžiningumo prezumpciją, pagal analogiją turėtų būti taikomas ir sugyventiniams, nes jų tarpusavyje santykių pobūdis yra tapatus nurodytame straipsnyje įvardytam tarpusavyje santykiams. Atsakovų nesąžiningumą patvirtino ir tai, jog ginčijamą sandorį nebuvo sukurtos teisinės pasekmės, o buto, esančio Kaune, (duomenys neskelbtini), pirkimo-pardavimo sandoris buvo sudarytas tik dėl aktų, padedančių Ž. P. išvengti įsipareigojimų ieškovei kaip kreditoriui. O. F. nesumokėjo Ž. P. nustatytos pinigų sumos už perkamą butą – pagal O. F. pateiktus teismui pakviatimus matyti, kad ji 17 000 Eur sumokėjo Ž. P. motinai A. P..
14. Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi atsakovų Ž. P. ir O. F. apeliacinius skundus, 2020 m. birželio 11 d. nutartimi Kauno apylinkės teismo 2020 m. vasario 4 d. sprendimą paliko nepakeistą.
15. Teisėjų kolegija atmetė kaip nepagrįstus atsakovo Ž. P. apeliacinio skundo argumentus, kad byla pirmosios instancijos teisme išnagrinėta šališka teisėja, kuri dėl atsakovo asmeninių sąsajų ir jų sąžiningumo jau buvo pasisakiusi teismo sprendime, priimant santuokos nutraukimo bylą. Teisėjų kolegija pažymėjo, jog atsakovai bylos nagrinėjimo metu ne kartą reikėdė nusilpninti bylą nagrinėjusiai teisėjai, be kita ko, ir dėl tos aplinkybės, kad ta pati teisėja nagrinėja santuokos nutraukimo bylą. Šis prašymas Kauno apylinkės teismo 2017 m. vasario 15 d. proceso metu, 2018 m. rugsėjo 12 d. ir 2018 m. lapkričio 16 d., 2018 m. gruodžio 3 d., 2019 m. balandžio 1 d. nutartimis, Kauno apygardos teismo 2018 m. spalio 19 d. nutartimi buvo atmeti, nustačius Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksą (toliau – **CPK**) įtvirtintą teisės nusilpnimo pagrindą.
16. Teisėjų kolegija pažymėjo, jog atsakovo argumentai dėl teisėjos, išnagrinėjusios bylą, šališkumo grindžiami prielaidomis ir nepatvirtinta teisėjos šališkumo. Sprendimas santuokos nutraukimo byloje yra įsiteisėjęs, teismas vertino šioje byloje pateiktus įrodymus pagal **CPK** 185 straipsnyje jam nustatytą įrodymų vertinimo diskreciją, o šioje byloje atlikto įrodymų vertinimo taisyklių pažeidimo, nustatant atsakovo kaltę, nebuvo nustatyta. Buto, esančio Kaune, (duomenys neskelbtini), pardavimo aplinkybės vertintos santuokinio turto padalijimo ir kompensacijos priteisimo aspektu, nuo tarpu nagrinėjamoje byloje atsakovo sąžiningumą vertintinis kito sandorio, ginčijamo *actio Pauliana* pagrindu, aspektu. Atsižvelgdama į tai, teisėjų kolegija nenustatė objektyvių, subjektyvių galimo teisėjos O. V. šališkumo požymių.
17. Teisėjų kolegija, vertindama argumentus dėl O. F. pažeistos teisės gauti procesinius dokumentus, išvestus į jai suprantamą kalbą, nurodė, jog ši pažeidimą atsakovė sieja su tuo, kad tik 2018 m. lapkričio 14 d. ieškinyje ir dalis jo priedų buvo išversti į rusų kalbą ir ji galėjo pasinaudoti teise pateikti atsiliepimą į ieškinį.
18. Teisėjų kolegija, vertindama šiuos argumentus, pripažino, jog tam tikrame bylos nagrinėjimo etape nebuvo visiškai užtikrintos O. F. procesinės teisės gauti procesinius dokumentus jai suprantama kalba. Šias aplinkybes yra nustatęs ir Kauno apygardos teismas 2018 m. spalio 19 d. nutartyje, sprendžiamas klausimą dėl atsakovės pareikšto nusilpnimo Kauno apylinkės teismo teisėjams. Tačiau vėliau šie pažeidimai buvo pašalinti ir byla išnagrinėta užtikrinus O. F. teisę gauti procesinius dokumentus jai suprantama kalba. Atsakovė pripažįsta, kad 2018 m. lapkričio 14 d. ieškinyje ir dalis jo priedų buvo išversta į rusų kalbą ir ji galėjo pasinaudoti teise pateikti atsiliepimą į ieškinį. Be to, atsakovė nuo 2018 m. birželio 4 d. sudarė teisinių paslaugų sutartį su advokate D. V. (**CPK 118 straipsnio** 1 dalis). O. F. atstovėi pareikalavus buvo pašalinti nurodyti procesiniai pažeidimai bei byla baigta nagrinėti ir sprendimas priimtas jau nebesant šių pažeidimų. Todėl byloje nebuvo nustatytas absoliutūs pirmosios instancijos teismo sprendimo negaliojimo pagrindas (**CPK 329 straipsnio** 3 dalies 2 punktas). Teisėjų kolegija taip pat atmetė kaip nepagrįstus atsakovės apeliacinio skundo argumentus, kad byla išnagrinėta jau nepraėjus apie bylos nagrinėjimo vietą ir laiką, nes siunčiami šaukiami nebuvo išvesti. Teismo sprendimas buvo priimtas teismo posėdyje dalyvaujant O. F., jos atstovėi advokatei D. V., todėl nebuvo pagrindas pripažinti esant absoliutų sprendimo negaliojimo pagrindą (**CPK 329 straipsnio** 3 dalies 1 punktą). Teisėjų kolegija pažymėjo, jog, pašalinus O. F. teisį pažeidimą dėl kalbos ir bylos nagrinėjimo metu įstojusią jai atstovaujančią advokatę, atsakovei buvo sudarytos palankios ir tinkamos sąlygos apsiginti nuo jai reikiamų reikalavimų.
19. O. F. argumentai, kad pirmosios instancijos teismo sprendimas dėl sandorio vienašalės restitucijos taikymo yra be motyvų, buvo laikyti nepagrįstais. Teisėjų kolegija pažymėjo, jog nors pirmosios instancijos teismas atskirai nenurodė motyvų, kodėl taikoma vienašalė restitucija, tačiau iš viso sprendimo turinio matyti, kad teismas nustatinėjo O. F. atsisakymo už ginčo butą aplinkybes ir nustatė, kad O. F. nesumokėjo Ž. P. sutartyje nustatytos sumos už perkamą butą, t. y. sandorį vertino kaip tariamą. Šios aplinkybės leido spręsti, kad dėl šių priežasčių buvo taikyta vienašalė sandorio restitucija.
20. Teisėjų kolegija, vertindama apeliacinių skundų argumentus, jog ieškovė, iki buvo parduotas butas, esantis Kaune, (duomenys neskelbtini), neturėjo teisės reikalauti kompensacijos, o butas, esantis Kaune, (duomenys neskelbtini), tapęs atsakovo asmenine nuosavybe, buvo parduotas anksčiau nei ginčo objektu buvęs butas (duomenys neskelbtini), Kaune, todėl ieškovė, pareikšdama *actio Pauliana*, neturėjo reikalavimo teisės, pažymėjo, jog, santuokos nutraukimo byloje vykstant suotuokinių tarpusavyje ginčams dėl bendrosios jungtinės nuosavybės teisiams turimo turto apimties ir jo padalijimo, suotuokinių vienas kitam iš to kylančios prievolės dėl turto išsaugojimo ir jo sąžiningo pasidalijimo yra galiojančios. Taikant **CK** 6.66 straipsnį kreditorius yra ne tik asmuo, kuris įgyja reikalavimo teisę į skolininką sutarties pagrindu, bet ir asmuo, kurio reikalavimo teisė į skolininką atsiranda iš deliktinės atsakomybės, paveldėjimo, vaikų, suotuokinių išlaikymo teisių santykių (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2001 m. gruodžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1298/2001; 2003 m. kovo 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-424/2003; 2007 m. kovo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. **3K-3-98/2007**; 2008 m. birželio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. **3K-3-262/2008**).
21. Kai suotuokinių bendro turto teisinis režimas yra nustatytas įstatyme, preziumuojama, kad turtas, įgytas po santuokos sudarymo, yra bendroji jungtinė nuosavybė, kol nėra įrodyta, kad tai – vieno suotuokinio asmeninė nuosavybė (**CK 3.87 straipsnio** 1 dalis, 3.88 straipsnio 2 dalis). Esant iškeltai santuokos nutraukimo bylai, tik išnagrinėjus bylą teismas nustato, koks turto suotuokiniams priklauso bendrosios jungtinės nuosavybės teisė (jei nebus paneigta **CK 3.88 straipsnio** 2 dalies nustatyta prezumpcija, susijusi su konkrečiu **CK 3.88 straipsnio** 1 dalyje nurodytu turto), asmeninės nuosavybės teisė, sudarytas balansas (sukomant (priteisiant) iš bendro suotuokinių turto ir asmeninės nuosavybės teisės jiems priklausančio turto mokėtinas šalas) ir nustatyta bendro dalyto turto visuma (**CK 3.118 straipsnio** 1–4 dalys). Santuokos nutraukimo teisiniai padariniai taip pat paprastai atsiranda nuo bylos dėl santuokos nutraukimo iškilimo, kadangi pagal **CK 3.67 straipsnio** 1 dalį santuokos nutraukimas suotuokinių turinių teisių sukelia teises pasekmes nuo santuokos nutraukimo bylos iškilimo.
22. Atsižvelgiant į tokių santuokos nutraukimo teisių pasekmių, įstatymu nustatytą suotuokinių turto teisinio režimo, turto, kuris yra suotuokinių bendroji jungtinė nuosavybė, padalijimo reglamentavimą, egzistavo pagrindas pripažinti, kad suotuokinių tarpusavyje teisės ir pareigos dėl dalijimo turto atsiranda nuo santuokos nutraukimo bylos iškilimo. Nagrinėjamo ginčo atveju ieškovė, iškilusi santuokos nutraukimo bylą, iš pradžių nereikė pretenzijų į butą, esantį Kaune, (duomenys neskelbtini), kuris buvo dovanotas atsakovui, jis nebuvo ginčo objektas ir atsakovas neturėjo pagrindo manyti, kad jis negalėtų šio turto disponuoti kaip savo turto, tačiau, ieškovei santuokos nutraukimo byloje pateikus padalijimo yra galiojančios. Taikant **CK** 6.66 straipsnį kreditorius yra ne tik asmuo, kuris įgyja reikalavimo teisę į skolininką sutarties pagrindu, bet ir asmuo, kurio reikalavimo teisė į skolininką atsiranda iš deliktinės atsakomybės, paveldėjimo, vaikų, suotuokinių išlaikymo teisių santykių (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2001 m. gruodžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1298/2001; 2003 m. kovo 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-424/2003; 2007 m. kovo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. **3K-3-98/2007**; 2008 m. birželio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. **3K-3-262/2008**).

23. Ieškovės teisė į ginčo buto dalies kompensaciją atsirado kaip išvestinė teisė atsakovui pardavus šį butą be ieškovės žinios, tačiau tai išnagrinėjus ir išsprendus sutuoktinių ginčą dėl turto padalijimo santuokos nutraukimo byloje teismo sprendimu buvo nustatyta, kam ir koks turas, visas ar tam tikra jo dalis skiriamas natūra, o kam turi būti priteista kompensacija. Todėl nustatant ieškovės reikalavimo teises, grindžiamas bendrosios jungtinės nuosavybės padalijimu, nėra svarbu, ar ieškove prašė priteisti turą natūra, ar vėliau, paaiškėjus, kad turas parduotas, pareikšti reikalavimą priteisti kompensaciją.
24. Teisėjų kolegija atmetė kaip nepagrįstus Ž. P. apeliacinio skundo argumentus, kad pirmosios instancijos teismas, nustatydamas ieškovės reikalavimo teises atsiradimą, kaip precedentu turėjo remtis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. balandžio 20 d. nutartimi civilinėje byloje [Nr. 3K-3-181-969/2016](#). Šioje byloje buvo ginčijami sandoriai, kai dėl jų dar nebuvo pareikštos pretenzijos, o tarpu nagrinėjamoje byloje tiek ginčijamas sandoris, tiek reikalavimas pripažinti jį negaliojančiu buvo sudarytas, kai ieškove jau buvo pareikšusi reikalavimą dėl santuokinio turto padalijimo. Nors konkretūs ieškovės reikalavimo dydis paaiškėjo tik 2018 m. vasario 23 d. įsiteisėjus teismo sprendimui santuokos nutraukimo byloje, tačiau šiuo metu nagrinėjama byla 2017 m. rugpjūčio 24 d. nutartimi pagrįsta buvo sustabdyta, iki bus išnagrinėta santuokos nutraukimo byla, o sprendimas nagrinėjamoje byloje buvo priimtas tik įsiteisėjus sprendimui santuokos nutraukimo byloje, t. y. 2020 m. vasario 4 d., kai jau buvo nustatytas ieškovės reikiamo reikalavimo atsakovui pagrįstumas ir jo dydis. Todėl buvo atmesti O. F. apeliacinio skundo argumentai, kad ieškove, 2016 m. liepos 19 d. pateikdama *actio Pauliana*, neturėjo reikalavimo teisių.
25. Teisėjų kolegija sutiko su pirmosios instancijos teismo išvadomis, kad ieškovės teisės pažeidžiamos tuo, jog ieškove, turėdama teisę gauti kompensaciją už atsakovo parduotą bendrosios jungtinės nuosavybės teisę valdytą butą, esantį Kaune, (duomenys neskelbtini), šios teisės negali įgyvendinti, kadangi atsakovas, panašiu metu pardavęs ir asmeninės nuosavybės teisę įgytą (paveldėtą) turą, nebenturi kito turto, į kurį galėtų būti nukreiptas ieškovės išieškojimas dėl kompensacijos priteisimo.
26. Byloje nustatyti faktai, jog 2015 m. spalio 12 d. buvo priimtas ieškovės patikslintas ieškinys santuokos nutraukimo byloje dėl buto, esančio Kaune, (duomenys neskelbtini), pripažinimo bendrąja jungtine nuosavybe ir jo padalijimo; kad 2015 m. spalio 15 d. atsakovas pardavė atsakovei asmeninės nuosavybės teisę įgytą (2015 m. spalio 8 d. paveldėtą) butą, esantį Kaune, (duomenys neskelbtini); kad O. F. 2015 m. lapkričio 18 d. pagimdė dukterį, kurios tėvas yra atsakovas; kad atsakovo brolis R. P. 2015 m. lapkričio 26 d. gavo notaro vykdomąjį rašą atsakovo jam išduoto vekselio pagrindu ir jį tą pačią dieną pateikė vykdyti antstoliui; kad 2016 m. sausio 8 d. butas, esantis Kaune, (duomenys neskelbtini), buvo parduotas UAB „Kraifus“, patvirtino atsakovo siekį pašalinti butą, į kurį ieškove buvo pareikšusi pretenzijas santuokos nutraukimo byloje, iš sutuoktinių bendrosios jungtinės nuosavybės. Patvirtino ir siekį išvengti kompensacijos už parduotą butą išmokėjimo ieškovei, atsakovui parduodant asmeninės nuosavybės teisę įgytą turą. Be to, atsakovas, teigdamas, kad yra mokus ir gali vykdyti sprendimų dėl kompensacijos, nepateikė tai patvirtinančių įrodymų.
27. Teisėjų kolegija, vertindama argumentus dėl privalomumo sudaryti ginčijamą sandorį, nurodė, jog pirmosios instancijos teismas O. F. atlikus mokėjimus A. P., kuriuos patvirtina atsakovės pateikti pakvitavimai, vertino nustatydamas sandorio faktūvumą, t. y. teismas jų faktiškai nepripažino mokėjimais pagal ginčo sutartį. Šiuos bylos nagrinėjimo metu nei atsiliepime į ieškinį, nei vėliau nagrinėjant bylą pateigė, kad O. F. ir jo motina A. P. siejo ikisutartiniai santykiai ir jis turėjo pareigą sudaryti buto pirkimo–pardavimo sutartį. Jis atsakovės atlikto mokėjimų nelaike mokėjimais pagal sutartį, nes atsiliepime į ieškinį nurodė, kad visus pinigus (24 700 Eur) pagal sandorį gavo būtent jis iki sandorio sudarymo. O. F., 2018 m. lapkričio 27 d. pateikdamas atsiliepimą į ieškinį, taip pat nenurodė apie buvusius susitarimus su A. P. dėl buto pardavimo ir jai atliktus mokėjimus, kit teigė, kad už perkamą butą sumokėjo, kaip nurodyta pirkimo–pardavimo sutartyje, t. y. kad pardavėjas (Ž. P.) 24 700 Eur gavo iš prėjos (O. F.) iki šios sutarties pasirašymo. Tik bylos nagrinėjimo pabaigoje 2019 m. lapkričio 6 d. O. F. pateikė pakvitavimus. Taigi, jei tai būtų buvę avansiniai mokėjimai už perkamą butą, jie būtų buvę įskaityti už butą kaip ir atsakovas Ž. P. nuo pat bylos iškėlimo pradžios būtų tai nurodęs, o ne tvirtinęs, kad 24 700 Eur gavo būtent jis iki sudarant sandorį. Tokios aplinkybės kėdo daryti labiau tikėtiną išvadą, jog ikisutartiniai santykiai tarp O. F. ir A. P. dėl ginčo buto pardavimo nebuvo, be to, tai kartu patvirtino atsakovų nesąžiningumą.
28. Teisėjų kolegija taip pat pažymėjo, jog vien O. F. pateiktų pakvitavimų pagrindu negalima spresti, kad buvo sudaryta rašytinė preliminarinė sutartis dėl ginčo buto pardavimo, paveldėjimo pagrindu galėjusi sukurti atsakovui Ž. P. pareigą sudaryti buto pirkimo–pardavimo sutartį. Atsakovės O. F. elgesys, kai ji, mirus A. P., nepareikšė jokių pretenzijų palikimui priimaniam pėdiniui [CK 5.63](#) straipsnyje nustatytais terminais ir tvarka, taip pat patvirtino, jog jokių ikisutartinį santykių dėl buto pardavimo nebuvo. Nustatytos faktinės aplinkybės neleidžia daryti išvados, jog byloje yra įrodyti ikisutartiniai santykiai, dėl kurių Ž. P. būtų atsiradusi pareiga sudaryti pirkimo–pardavimo sutartį su atsakove O. F., ypač kai atsakovas sieja asmeniniais santykiais.
29. Teisėjų kolegija pažymėjo, jog teismo išvados dėl skolininko nesąžiningumo susijusios su išvados dėl ieškovės reikalavimo teisių atsiradimo momento. Byloje nustatyti faktai patvirtino atsakovų nesąžiningumą. Kolegija sutiko su pirmosios instancijos teismo atlikto pirkimo–pardavimo vertinimu, nustatant atsakovo ir O. F. artimus ryšius. Teismas pagrįstai nustatė, kad O. F. ir Ž. P. nuo 2009 m. siejo artini santykius, iš šio ryšio atsakovams yra gimęs bendras vaikas. O. F. nepagrįstai teigė, kad teismas atsakovų artimus santykius nustatė, remdamasis vien vaiko gimimo faktu ir blogos kokybės nuotraukomis, nes tokius santykius patvirtina įrodymų visuma. Atsižvelgiant į nagrinėjamo ginčo aplinkybes ir neformaliuotą, t. y. faktiškai tik atsakovams žinomą, juos siejančių santykių pobūdį, ieškovės galimybės pateikti tokius artimus santykius patvirtinančius įrodymus yra gana ribotos, tačiau ir nurodytų įrodymų pakako šioms aplinkybėms nustatyti. Atsakovų artini santykiai nustatyti atsakovui Ž. P. dar nenutraukus santuokos, todėl visiškai tikėtina, kad atsakovė žinojo ir apie vykstantį atsakovo skrybų, ir turto dalijimą procesą. Nustatius atsakovų artimus tarpusavio ryšius, šios aplinkybės buvo laikytos pakankamais atsakovų nesąžiningumo įrodymais. Pirmosios instancijos teismo išvada, jog atsakovai, sudarydami ginčijamą sandorį, buvo nesąžiningi, buvo laikyta pagrįsta.
30. Kolegija pritarė pirmosios instancijos teismo argumentams, jog nebuvo įrodytas sandorio atlyginatumas, jo apmokėjimo faktas, todėl buvo pagrindas pripažinti ginčo sandorį sudarytą tik dėl akių. Realūs lėšų perdavimo nepatvirtino ir po trejų metų bylos nagrinėjimo atsisakė O. F. ranka parengti 2015 m. vasario 21 d., 2015 m. gegužės 9 d. pakvitavimai, pagal kuriuos taramai O. F., perdavė A. P. po 8500 Eur sumas, kaip dalinį įnašą už ginčo butą. O. F. neįrodė, jog ji sumokėjo pagal sandorį jame nurodytą kainą, todėl pirmosios instancijos teismas pagrįstai taikė vienašalę restituciją ([CK 1.86](#) straipsnio 2 dalis). Nustatius sandorio tariamą neturėjo reikšmės, kad Ž. P. nuosavybėn grąžinamo turto vertė yra didesnė nei ieškovės turimas reikalavimas ([CK 6.66](#) straipsnio 4 dalis).

III. Kasacinių skundų ir atsiliepimų į juos teisiniai argumentai

31. Atsakovas Ž. P. kasaciniu skundu prašo panaikinti Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. birželio 11 d. nutartį, Kauno apylinkės teismo 2020 m. vasario 4 d. sprendimą ir priimti naują sprendimą – I. P. ieškinį atmesti, priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
- 31.1. Apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai atmetė atsakovo argumentus dėl teisės O. V. šališkumo. Aplinkybė, kad ta pati teisėja jau yra pasisakiusi dėl atsakovo sąžiningumo kitoje byloje, tai, kad nagrinėjamoje byloje teisėja vadovavo savo ankščiau priimtu teismo sprendimui, yra laikoma pagrindu nusistatinti nuo bylos nagrinėjimo dėl objektyvių priežasčių. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje yra pripažįstama, kad abejonė dėl teisėjo šališkumo objektyviojo kriterijaus kontekste gali sukelti aplinkybė, kai byla tarp tų pačių šalių sprendžiama teisejas, jau sprendęs kitą, su nagrinėjama byla susijusį ginčą, arba aplinkybė, kai teisėjas ankščiau išnagrinėjo byloje yra pateikęs nuomonę bei pasisakęs dėl nagrinėjamoje byloje svarbių klausimų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. lapkričio 3 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-353-701/2017](#)), arba kai teisėjas vėliau išnagrinėjo byloje remiasi savo ankstesnėje byloje priimtu sprendimu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-10-1075/2020](#)), įvertinus tai, kad viena iš *actio Pauliana* sąlygų yra atsakovo sąžiningumas sudarant sutartį, kad teisėja O. V. yra pasisakiusi dėl atsakovo sąžiningumo ir asmeninių sąvabių santuokos nutraukimo byloje, atsižvelgiant į tai, kad teismas šioje byloje remėsi santuokos nutraukimo bylos sprendimu, atsakovas turi pagrįstą pagrindą abejoti teisės šališkumu nagrinėjamoje byloje.
- 31.2. Teismai netinkamai nustatė reikalavimo teisių atsiradimo momentą, nepagrįstai vadovavosi [CK 3.67 straipsniu](#) ir nesivadovavo [CK 3.115 straipsnio 2 dalies](#) nuostatomis. [CK 3.67 straipsnio 1 dalis](#) nereguliuoja ieškovės teisės į kompensaciją atsiradimo momento. Teisė į turto padalijimą natūra bei teisė į kompensaciją neegzistuoja paraleliai – kol turty yra įmanoma padalyti natūra, teisė į kompensaciją neišsivysto ([CK 3.127 straipsnio 3 dalis](#)). Iš [CK](#) trečiosios knygos nuostatų matyti, jog sutuoktinio teisė į kompensaciją yra subsidijari reikalavimo teisė, kuri atsiranda tik įstatymu nustatytais atvejais įvykus juridiniams faktams ir kuri pakelcia daktinę bendrosios jungtinės nuosavybės teisę. Teisė į kompensaciją atsiranda tik įvykus konkreitiems juridiniams faktams. [CK 3.115 straipsnio 2 dalies](#) norma teisę į kompensaciją kildina iš juridinio fakto – sandorio (prievoles) įvykimo iš bendro turto. Taigi ieškovės teisė į kompensaciją atsirado nuo buto, esančio (duomenys neskelbtini) g., perleidimo trečiajam asmeniui momento, t. y. nuo 2016 m. sausio 8 d. Ginčijama sutartis buvo sudaryta iki šio momento (2015 m. spalio 15 d.), todėl nėra pagrindo teigti, jog sutarties sudarymo momentu ieškove turėjo galiojanti reikalavimo teisė į atsakovą.
- 31.3. Minėta išvadą pagrindžia Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2016 m. balandžio 20 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. 3K-3-181-969/2016](#), sprenddamas klausimą dėl buvusio sutuoktinio sudarytos turto perleidimo sutarties negaliojimo *actio Pauliana* pagrindu, išaiškino, kad, teismui aiškinantis, ar kreditorius turi neabejotiną ir galiojančią reikalavimo teisę skolininkui, būtina atsižvelgti į tai, kad *actio Pauliana* taikoma atveju svarbus yra prievoles tarp kreditoriaus ir skolininko atsiradimo momentas. Tik tie sandoriai, kurie sudaryti po prievoles atsiradimo momento, gali pažeisti kreditoriaus teises ir interesus, nes skolininkas negali pažeisti būsimos prievoles. Nurodytus Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išnagrinėtus bylos ir šios bylos faktines aplinkybes nėra itin skirtingoms – taip pat kaip ir nagrinėjamoje byloje ieškovės reikalavimo teisė atsirado pardavus bendrą turą iš varžytinių, o atsakovas sandoris, ginčijamas *actio Pauliana* pagrindu, sudarė, iki ieškove ėmė reikšti savarankiškus reikalavimus atsakovui dėl bendros nuosavybės sumažėjimo. Šioje byloje kasacinis teismas išaiškino, jog ieškovės reikalavimo teisė atsirado ankščiau nei buvo vykdomojo įrašo, parduodant hipoteką įkeistą turą iš varžytinių įvykdomoji byloje priėmimo momento. Taigi teismas, atsižvelgdamas į tai, kad atsakovai sutartį sudarė, iki ieškove įgijo teisę reikalauti kompensacijos už butą, t. y. iki butas, esantis Kaune, (duomenys neskelbtini), buvo parduotas, turėjo ieškinį atmesti.
- 31.4. Apeliacinės instancijos teismas, kildindamas ieškovės reikalavimo teisę iš atsakovo pareigos išsaugoti dalytinį turą, nepagrįstai apribojo atsakovo, kaip jam asmeninės nuosavybės teisę priklausančio buto savininko, teises. Buto, esančio (duomenys neskelbtini) g., perleidimo sandorio teisėtumas nėra ginčytas ([CK 3.68 straipsnis](#)). Įstatymas nenustato sutuoktinio pareigos po santuokos nutraukimo bylos iškėlimo dienos išsaugoti jam asmeninę nuosavybę teisę priklausančią turą – ši pareiga egzistuoja tik dėl turto, esančio bendrąja jungtine sutuoktinių nuosavybe, išsaugojimo.
- 31.5. Apeliacinės instancijos teismas sutartį pripažino negaliojančia, nors ieškovės interesus pažeidė ne sutarties, kuria buvo perleistas butas, esantis (duomenys neskelbtini) g., sudarymas, o sandorio, kuriuo buvo perleistas butas, esantis (duomenys neskelbtini) g., sudarymas. Teismų praktikoje yra pripažįstama, jog jei skolininkas, sudaręs ginčijamą sandorį, vis tiek turi pakankamai turto kreditoriaus reikalavimams patenkinti arba jo mokumas nekinta, tai lemia išvadą, kad nėra *actio Pauliana* taikyti būtinų sąlygų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-497/2006](#)). Ginčo sutarties sudarymo metu atsakovas nepateikė ir ieškovės interesus nepažeist, kadangi kai buvo sudarytas ginčijamas sandoris atsakovas vis dar turėjo kito nekilnojamojo turto – butą, esantį (duomenys neskelbtini) g., ir ieškove turėjo galimybę patenkinti savo teises ir interesus padalijus šį butą. Jeigu būtų galima konstatuoti ieškovės interesus pažeidimą, jis galėtų būti konstatuotas tik nuo buto, esančio (duomenys neskelbtini) g., perleidimo. Taigi ieškove, ginčijama savo turinčius interesus, turėjo reikšti ne *actio Pauliana* dėl ginčijamos sutarties neginčijimo, o ieškinį dėl buto, esančio (duomenys neskelbtini) g., perleidimo sandorio pripažinimo negaliojančiu. Tačiau į šias faktines aplinkybes teismai neatsižvelgė ([CPK 185 straipsnis](#)).
- 31.6. Sutarties sudarymo momentu ieškove santuokos nutraukimo byloje buvo pareikšusi reikalavimą dėl buto, esančio (duomenys neskelbtini) g., padalijimo natūra, ji buvo nurodžiusi, kad šio turto vertė yra tik 8050 Eur, taigi ginčijamas sutarties sudarymo metu atsakovai neturėjo numatyti, kad atsakovas atleis įgis prievoles sumokėti ieškovei net 13 500 Eur dydžio kompensaciją. Butas, esantis (duomenys neskelbtini) g., tuo metu nebuvo parduotas, o ir vėliau buvo parduotas ne atsakovo laisva valia, o vykdomat priverstinį išieškojimą. Dėl nurodytų priežasčių manytina, kad iki atsakovas sužinojo apie tai, jog vėliau bendrąja jungtine sutuoktinių nuosavybe pripažintas butas, esantis (duomenys neskelbtini) g., bus parduotas iš varžytinių, jis neturėjo ir negalėjo numatyti, kad jo sutarties laisvės principas yra apribotas ieškovės, kaip atsakovo kreditorės, interesus apsaugos naudai. Atitinkamai, net jeigu ir būtų hipotetiškai nustatyta, kad butas, esantis (duomenys neskelbtini) g., buvo parduotas neteisėtai, atsakovas neturėjo ir negalėjo numatyti, kad dėl šio sandorio neteisėtumo bus ginčijama ir sutartis. Atsakovas privalėjo numatyti tik tai, kad bus galimai gali būti ginčijamas buto, esančio (duomenys neskelbtini) g., perleidimo sandoris.
32. Atsakovė O. F. kasaciniu skundu prašo panaikinti Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. birželio 11 d. nutartį, Kauno apylinkės teismo 2020 m. vasario 4 d. sprendimą ir priimti naują sprendimą – atmesti ieškovės ieškinį kaip nepagrįstą, arba panaikinti nurodytus teismų sprendimus ir bylą grąžinti iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui, priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
- 32.1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. balandžio 20 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. 3K-3-181-969/2016](#) išaiškinta, jog santuokos nutraukimo byloje šaliai priteisus piniginę kompensaciją už santuokinio turto sumažėjimą, tik nuo minėto momento įgyjama neabejotina ir neginčijama reikalavimo teisė, kurios pagrindu galima reikšti ieškinį vadovaujantis *actio Pauliana*. Butas, esantis Kaune, (duomenys neskelbtini), buvo parduotas 2015 m. spalio 15 d., tuo metu ieškove neturėjo reikalavimo teisių į atsakovą. Taigi teismas padarė nepagrįstą išvadą, jog 2016 m. liepos 19 d. pateikdamas pirmosios instancijos teismui ieškinį, ieškove turėjo neabejotiną ir galiojančią reikalavimo teisę į ieškovą. Teismas nenanalizavo bylos medžiagos ir nesiaiskino aplinkybių, kada su patikslintu ieškiniu supažindintas atsakovas, t. y. nuo kada jam turėjo būti žinomi ieškovės reikalavimai iš jo priteisti dėl buto, esančio Kaune, (duomenys neskelbtini), taip pat nebuvo analizuojamas aplinkybės, kada Ž. P. užsakė buto pardavimo sandorį notariu biure, t. y. kada buvo užsakyta pažyma notariam viešimui. Tuo tarpu kasacinio teismo praktikoje nurodoma, jog teismui aiškinantis, ar kreditorius turi neabejotiną ir galiojančią reikalavimo teisę skolininkui, svarbu nustatyti kreditorio ir skolininko siejančius prievoles atsiradimo momentą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. kovo 31 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-424/2003](#); 2011 m. spalio 18 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-392/2011](#)).
- 32.2. Kreditorius, reikšdamas *actio Pauliana*, turi nurodyti konkretų savo reikalavimo dydį. Ieškove 2016 m. liepos 19 d. pateikė ieškinį šioje civilinėje byloje, nors negalėjo būti užtikrinta, kokio dydžio reikalavimą turės ir ar šis ji turės. Konkreitus ieškovės reikalavimo dydis tapo aiškus tik 2018 m. vasario 23 d. Kauno apygardos teismui priėmus galutinę nutartį dėl šalių santuokos nutraukimo. Tik tada Ž. P. turėjo tapati aiškus, kad jis yra I. P. skolininkas, o jį turi neabejotinai ir galiojančią reikalavimo teisę iš jo gauti 13 500 Eur dydžio piniginę kompensaciją. Tuo tarpu pati ieškove 2015 m. spalio 8 d. ieškinyje, kuriame pirmą kartą pareikalavo perkelti jam nuosavybės teises į dalį buto, esančio Kaune, (duomenys neskelbtini), savo turinį reikalavimą buvo įvertinusi 8050 Eur verte. Taigi, tik nuo 2018 m. vasario 23 d. sudarius bet kokius mokumų mažinančius sandorius atsakovas galėtų būti laikomas nesąžiningu. Šią išvadą patvirtina Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-181-969/2016](#).
- 32.3. Civilinės bylos duomenys patvirtina faktą, jog atsakovas 2015 m. spalio 15 d. sąžiningai negalėjo numanyti, kad jam santuokos nutraukimo byloje pareikšus turinio pobūdžio reikalavimus į kitą butą ((duomenys neskelbtini), šio jis vėliau neteiks vykdomojioje byloje ir ieškove iš jo dar vėliau reikalas 13 500 Eur dydžio pinigines kompensacijos. 2015 m. spalio 15 d. pirkimo–pardavimo sutarties sudarymas nebuvo atsakovo laisvos valios išraiška, ši sutartis jis privalėjo sudaryti tėsdamas savo motinos įsipareigojimą parduoti ginčo butą atsakovei, kurio pagrindu atsakovo motinai jau buvo sumokėta didesnė perkamo buto kainos dalis.
- 32.4. Teismai netinkamai vertino byloje esančius įrodymus. Sutarties sudarymo momentu atsakovė nebuvo Ž. P. vaiko motina, nes duklė šalinis ginčė po sutarties sudarymo 2015 m. lapkričio 18 d. Teismai remiasi šia aplinkybe kaip įrodančia atsakovų nesąžiningumą. Be to, pirmosios instancijos teismas nurodė, jog atsakovų artimus ryšius įrodė pateikti vaizdo įrašai. Byloje vaizdo įrašai nėra pateikti, byloje yra pateiktos blogos kokybės nuotraukos, nėra aišku, nei kur, nei kada, nei kokiomis aplinkybėmis jos yra darytos. Šios nuotraukos patvirtina, kad atsakovai yra bendravę, tarp šalių 2015 m. vasarį buvusi fizinė santykių patvirtina aplinkybę, jog jie 2015 m. lapkričio 18 d. susilaikė dukters, tačiau minėtos aplinkybės nepatvirtina artimų atsakovų ryšių po 2015 m. vasario mėnesio. Vaiko tėvai gali nepalaikyti ryšių, todėl buvimas to paties vaiko tėvams nesuteikia pagrindo pretenzijai, jog jo tėvai artimi bendrauja, ar tuo labiau pretenzijai, kad jie yra sugyventiniai. Atsakovė bylos nagrinėjimo metu paaiškino, jog ji su Ž. P. yra pažįstama daro reikalas, yra draugai. Pirmosios instancijos teismas, pažeiddamas įrodymų vertinimo taisyklę, ne tik nusprendė, kad atsakovų santykiai buvo artimi, bet, vadovaudamasis šimtinai kelionis į bylą pateiktomis nuotraukomis ir intymų santykių faktą patvirtinančia aplinkybe, jog atsakovai yra 2015 m. lapkričio 18 d. gimusios A. P. tėvai, nusprendė, kad jie yra sugyventiniai. Be to, pirmosios instancijos teismas nepagrįstai nusprendė, jog šiuo atveju taikytina [CK 6.67 straipsnio 1](#) dalies 1 punkte nustatyta prezumpcija. Sugyventinis nėra nurodytas kaip asmuo, su kuriuo sudarius sandorį būtų taikoma nesąžiningumo prezumpcija.
- 32.5. Pirmosios instancijos teismas nenurodė, kad ginčo atveju yra taikoma vienašalė restitucija, tokio savo sprendimo nepagrindė. Apeliacinės instancijos teismas iš dalies pritarė, kad pirmosios instancijos teismas padarė procesinį pažeidimą, tačiau to nelikė absoliučiu teismo sprendimo negaliojimo pagrindu. Tokiu būdu buvo pažeista atsakovės teisė į apeliacinį procesą dėl sprendimo taikyti vienašalę restituciją, nes, nežinodama tokio pirmosios instancijos teismo sprendimo priėmimo metu, atsakovė neturėjo galimybės jų ginčyti apeliacinio skundu. Apeliacinės instancijos teismui priitarus pirmosios instancijos teismo sprendimui, atsakovė, nesutikdama su apeliaciniu teismo procesiniu sprendimu dėl sprendimo taikyti vienašalę restituciją, negali šį apeliacinio teismo išvadų suksti apeliacine tvarka. Tokiu būdu yra apribota atsakovės teisė į tinkamą bylos išnagrinėjimą ir tai yra esminis pažeidimas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. liepos 19 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-406/2013](#); 2015 m. gegužės 15 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-298-687/2015](#)).
- 32.6. Apeliacinės instancijos teismas, pasisakydamas dėl tariamo sandorio, nurodė, kad realus lėšų perdavimo nepatvirtino O. F. ranka parengti pakvitavimai, tačiau teismas nevertino aplinkybės, kad šiuose pakvitavimuose yra dvejų asmenų parašai, t. y. pinigų mokėtojos O. F. ir pinigų gavėjos A. P.. Nebuvo vertintos aplinkybės dėl pakvitavimų pateikimo į bylą. Atsakovės atstovė 2019 m. spalio 30 d. vykuso teismo posėdžio metu paaiškino, jog

O. F. bylos nagrinėjimo metu buvo išvykusi į (duomenys neskelbtini) ir ten rado du pakvitavimus, šiuos tik 2019 m. spalio mėnesio pabaigoje perdavė savo atstovei. Civilinės bylos nagrinėjimo metu O. F. procesinės teisės gauti bylos medžiagą, išvesti ją įai suprantama rusų kalba, buvo pažeidžiamos nuo pat šios bylos iškilimo. Atsakovė atsiliepimą į ieškinį byloje pateikė tik 2018 m. lapkričio 27 d., nes tik 2018 m. lapkričio 14 d. į rusų kalbą buvo išverstas ieškiny ir dalis ieškimo priedų, su kuriais atsakovė galėjo susipažinti. Po keturių mėnesių nuo ieškimo gavimo, t. y. 2019 m. kovo 22 d., atsakovė surašė papildomus paaiškinimus, kuriuose nurodė papildomas faktines aplinkybes apie buto įsigijimą bei atsiskyrimo tvarką. Juose atsakovė paaiškino, kad už butą buvo mokama dalimis, 17 000 Eur per du kartus sumokėta iki sutarties sudarymo notary būre, likusi 7700 Eur suma – prieš notarinį sandorį. Teismai atmetinėti vertino civilinės bylos medžiagą, dėl esminės dalies atsakovės apeliacinio skundo argumentų teismas pasisakė lakoniškai ir fragmentiškai, daromų išvadų nepagrįdžius išsamiai bylos aplinkybių vertinimu. Taigi egzistuoja pagrindas konstatuoti absoliutų teismo sprendimo negaliojimo pagrindą pagal [CPK 329 straipsnio](#) 2 dalies 4 punktą.

32.7. Nagrinėjimą atveju nebuvo laikytasi [CPK 113 straipsnio](#) 3 dalies nuostatų. Ieškovės ieškiny buvo pareikštas 2016 m. liepos 19 d., atsakovė atsiliepimą į ieškinį pateikė tik 2018 m. lapkričio 27 d., nes tik 2018 m. lapkričio 14 d. į rusų kalbą buvo išverstas ieškiny ir dalis ieškimo priedų, su kuriais atsakovė galėjo susipažinti. 2018 m. birželio 4 d. sudarius teisinį paslaugų sutartį su atstove ir įai atvykus į 2018 m. birželio 8 d. teismo posėdį, bylą nagrinėjantį teisėjai buvo nurodė, kad O. F. nėra gavusi nė vieno procesinio dokumento, išvesto įai suprantama rusų kalba (vienintelis įai įteiktas dokumentas – teismo pranešimas dėl atsiliepimo į ieškinį pateikimo). Taigi iki tol byla buvo nagrinėjama O. F. neinformavus apie jos eigą, užkurtas įai teisė skųsti bylą priimtus procesinius sprendimus, nes jie buvo siunčiami neišvesti įai suprantama rusų kalba. Pirmosios instancijos teismui neužtikrinant procesinių dokumentų išvėrtimo į atsakovo suprantamą rusų kalbą, atsakovė negalėjo tinkamai ir laiku pasiraudoti procesinėms gynybos priemonėms, pareikšdama atskirinius ir pateikdama įrodymus, nes ieškiny ir jo priedų dalies vertimas į rusų kalbą atsakovei buvo įteiktas praėjus daugiau nei dvejiems metams nuo civilinės bylos iniciavimo teisme. Atsižvelgiant į tai, atsakovė tik po 2018 m. lapkričio 14 d. galėjo suformuluoti savo atskirinius ir ieškinį ir pateikti papildomus paaiškinimus. Tokį atsakovės elgesį, kuris buvo nulemtas [CPK 113 straipsnio](#) 3 dalies pažeidimo, teismas vertino kaip nesąžiningą, nurodymas, kad teikdama teismui atsiliepimą į ieškinį O. F. neminėjo, koku būdu ji atsiskaitė už perkamą butą, ir tik bylos nagrinėjimo pabaigoje pateikė du pakvitavimus, kuriuose nurodoma, kad ji sumokėjo A. P. per du kartus po 8500 Eur.

1. Atsakovas Ž. P. prisidėjimo prie atsakovės kasacinio skundo prašo panaikinti Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. birželio 11 d. nutartį, Kauno apylinkės teismo 2020 m. vasario 4 d. sprendimą ir priimti naują sprendimą – I. P. ieškinį atmeti bei priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Prisidėjimas prie kasacinio skundo grindžiamas šiais argumentais:

1.1. Atsakovas sutinka su atsakovės argumentu, kad, atsižvelgiant į [CK](#) nustatytus santuokos nutraukimo padarinius, matyti, kad [CK 3.67 straipsnio](#) 1 dalis nereguliuoja ieškovės teisės į kompensaciją atsiradimo momento. Sutuoktinio teisė į kompensaciją yra subsidiarai reikalavimo teisė, kuri atsiranda tik įstatymu nustatytais atvejais įvykus juridiniams faktams ir kuri pakeičia daiktinę bendrosios jungtinės nuosavybės teisę. Teisė į kompensaciją atsiranda tik įvykus konkrečioms juridinėms faktams. Siekiant nustatyti ieškovės teisės į kompensaciją atsiradimo momentą yra būtina nustatyti jos atsiradimo pagrindą ir pagrįmti [CK 3.115 straipsnio](#) 2 dalies normą teisė į kompensaciją kildina iš juridinio fakto – sandorio (prievoles) įvykdyto iš bendro turto. Vadovaujantis [CK 3.115 straipsnio](#) 2 dalies nuostata, darytina išvada, kad ieškovės teisė į kompensaciją atsirado nuo (duomenys neskelbtini) g. esančio buto perdavimo trečiajam asmeniui momento, t. y. nuo 2016 m. sausio 8 d. Atsižvelgiant į tai, kad ginčo sutartis buvo sudaryta iki šio momento, nėra pagrindo teigti, jog sutarties sudarymo momentu ieškovė turėjo neabejotinai ir galiojančią reikalavimo teisę į atsakovą. Šią išvadą pagrindžia ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. balandžio 20 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-181-969/2016](#).

1.2. [CK 3.67 straipsnio](#) yra taikomas tik santuokos nutraukimo turiniais padariniais, o teisė į kompensaciją atsirado ne kaip santuokos nutraukimo, o kaip buto, esančio (duomenys neskelbtini) g., pardavimo padarinys. Vien aplinkybė, kad dėl šios teisės buvo sprendžiama santuokos nutraukimo byloje, nereiškia, kad tai yra santuokos nutraukimo padarinys [CK 3.67 straipsnio](#) prasme. Ieškovė atsiliepime į atsakovo kasacinį skundą pripažįsta, kad jos teisė į kompensaciją atsirado ne dėl santuokos bylos iškilimo, o dėl buto, esančio (duomenys neskelbtini) g., perdavimo.

1.3. Apeliacinės instancijos teismas, kildindamas ieškovės reikalavimo teisę iš atsakovo pareigos išsaugoti dalytinį turtą, nepagrįstai apribojo atsakovo, kaip jam asmeninės nuosavybės teise priklausančio ginčo buto savininko, teises. Įstatymas nenustato sutuoktinio pareigos po santuokos nutraukimo bylos iškilimo dienos išsaugoti jam asmeninę nuosavybės teise priklausančią turtą – ši pareiga egzistuoja tik dėl turto, esančio bendrąja jungtine sutuoktinių nuosavybe, išsaugojimo.

1.4. Apeliacinės instancijos teismo išvados buvo priimtos vadovaujantis neobjektyviais įrodymais. Tai, kad asmenys turi bendrą vaiką, nereiškia, kad juos sieja artini santykiai. Ieškovė atsiliepime į kasacinį skundą nurodė, jog kreipėsi į teismą su reikalavimais atsakovui dėl išlaikymo ir išlaikymo įskolinimo priteisimo. Nors šį faktą ieškovė vertina kaip dar vieną atsakovę nesąžiningumą pagrindžiantį faktą, tačiau šios aplinkybės nėra pagrįstos įrodymais.

1.5. Sutarties sudarymo momentu ieškovė santuokos nutraukimo byloje buvo pareikšusi reikalavimą dėl buto, esančio (duomenys neskelbtini) g., padalijimo natūra, ji buvo nurodžiusi, kad šio turto vertė yra 8050 Eur, todėl sutarties sudarymo metu atsakovai neturėjo numatyti, kad atsakovas ateityje įsį prievolę sumokėti ieškovei 13 500 Eur dydžio kompensaciją. Butas, esantis (duomenys neskelbtini) g., tuo metu nebuvo parduotas, o ir vėliau buvo parduotas ne atsakovo laisva valia, o vykdamas priverstinį išieškojimą.

1.6. Atsakovas sutinka su atsakovės pozicija, jog bylos nagrinėjimas vyko pažeidžiant civilinio proceso teisės nuostatas. Pirmosios instancijos teismo sprendimas yra priimtas vadovaujantis bylą nagrinėjusios teisės įšankstine nuomone apie atsakovus. Aplinkybė, kad bylą nagrinėjusi teisėja nuo pat bylos nagrinėjimo pradžios turėjo išankstinę nuomonę ne tik apie atsakovą, bet ir atsakovę, pagrindžia ir atsakovės nurodytos aplinkybės, jog teismas daugiau nei dvejius metus neužtikrinant teisės procesinius dokumentus gauti įai suprantama kalba, o vėliau aplinkybė, kad atsakovė pakvitavimus, pagrindžiančius tai, jog atsakovė sumokėjo už butą, į bylą pateikė po trejų metų bylos nagrinėjimo, vertino atsakovės nenaudai. Teismai negalėjo pakvitavimų pripažinti nepatikimais įrodymais vadovaudamiesi tuo, kad jie į bylą buvo pateikti vėliau. Be to, teismas nepateikė motyvų dėl vienašalės restitucijos taikymo, konkretus atsakymo, kad atsirado ieškovės teisė į kompensaciją.

2. Ieškovė I. P. atsiliepimu į atsakovo Ž. P. kasacinį skundą prašo kasacinį skundą atmeti bei priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Atsiliepimas į kasacinį skundą grindžiamas šiais argumentais:

2.1. Teismai pagrįstai nustatė atsakovo nesąžiningumą. Tai, jog atsakovas, parduodamas butą, esantį Kaune, (duomenys neskelbtini), buvo nesąžiningas, patvirtina pateikti įrodymai. Ieškovės reikalavimų dėl buto perdavimo sandorio nugincijimo šioje byloje nulėmė iki tol atlikti neteisėti atsakovo veiksmai, nesąžiningai sumažinus sutuoktinio turtą balansą. Nagrinėjant santuokos nutraukimo bylą ir esant neišspręstam klausimui dėl buto, esančio (duomenys neskelbtini) g., teisinės priklausomybės, šis turtas buvo priverstinai realizuojamas vykdamas atsakovo pinigine prievole, atsiradusią jo paties pasirašyto vekselio atsakovo broliui R. P. pagrindu. Buvusį brolių nesąžiningą susitarimą lūdia ir tai, jog atsakovas pasiskolinos pinigų sumos nedeclaravo Valstybinei mokesčių inspekcijai. Be to, atsakovas, žinodamas, kad ieškovė turi teisę į dalį bendrąja jungtine nuosavybe turimo turto, o šį pardavus – teisė į kompensaciją, aktyviai siekė perleisti visą savo turimą turtą, į kurį gali būti nukreiptas išieškojimas. Atsakovas itin operatyviai perleido šį turtą savo vaiko motinai ir ilgametnei nesantuokinei mylimajai O. F.. Šis buto perdavimo sandoris buvo sudarytas tik dėl akto. Be to, atsiliepime į kasacinį skundą rengimo metu paaiškėjo, kad po to, kai šioje byloje atsakovų atžvilgiu buvo priimtas apeliacinės instancijos teismo sprendimas, ginčo butas buvo areštuotas antstolei A. K. vykdamas 2020 m. gegužės 12 d. Alytaus apylinkės teismo sprendimą civilinėje byloje [Nr. c2-3004-1060-2020](#) pagal O. F. ieškinį atsakovui dėl nepilnametis vaiko gyvenamosios vietos nustatymo ir išlaikymo bei išlaikymo įskolinimo priteisimo. O. F. šių metų vasario mėnesį kreipėsi į teismą reikalaujama nustatyti 350 Eur dydžio kasmetinį išlaikymą jos ir atsakovo dukteriai bei priteisti 1200 Eur išlaikymo įskolinimą. Atsakovas su ieškiniu sutiko, teismui priėmus sprendimą jo neskundė.

2.2. Atsakovas nepagrįstai teigia, jog nagrinėjant šią civilinę bylą nebuvo galima remtis santuokos nutraukimo byloje padarytomis išvadomis. Apeliacinės instancijos teismas pagrįstai nurodė, jog santuokos nutraukimo byloje atsakovo kaltė dėl santuokos širimo nustatyta įvertinus byloje pateiktus įrodymus. Byloje esančių įrodymų pagrindu buvo nustatyta, jog atsakovas, palaikęs nesantuokinius ryšius su O. F. ir susilaukęs su ja vaiko, buvo neįsistatęs, ir tai, be kitų aplinkybių, sudarė pagrindą pripažinti santuoką širius dėl jo kaltės. Kasacinio skundo teiginys dėl bylos teisijos O. V. šaliskumo nėra pagrįstas objektyviais įrodymais ar argumentais. Nors teisijos O. V. priimtį sprendimą šio metu nagrinėjamoje bei santuokos nutraukimo byloje ir buvo susiję su dalimi tu pačių faktų, į bylos sprendimą šis esmės skirtingas teisinis klausimas – pirmosios bylos atveju buto pardavimas aplinkybės buvo vertintos santuokinio turto padalijimo ir kompensacijos priteisimo kontekste, tuo tarpu nagrinėjamoje byloje atsakovo sąžiningumas vertintinas kito sandorio, ginčijamo acto Pauliana pagrindu, aspektu.

2.3. Kasacinio teismo praktikoje įtvirtinta, jog apskaitantis, ar kreditorius turi neabejotinai ir galiojančią reikalavimo teisę skolininkui, svarbu nustatyti kreditorijų ir skolininką siejančios prievoles atsiradimo momentą. Pagal [CK](#) įtvirtinta acto Pauliana instituto reglamentavimą tokio ieškimo pareikšimo metu nereikalaujama, jog reikalavimo teisė būtų vykdytina. Galiojanti kreditoriaus reikalavimo teisė, kaip savaime aiški acto Pauliana sąlyga, nesitiria ir negali būti tapatinama su prievoles (ir kreditoriaus teisę) pažeidimu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus plenarinės sesijos 2012 m. lapkričio 6 d. nutarimas civilinėje byloje [Nr. 3K-P-311/2012](#)). Nustatant kreditorijų ir skolininką siejančios prievoles atsiradimo momentą, svarbu tinkamai įvertinti ginčo eigą. 2017 m. gegužės 15 d. Kauno apylinkės teismo sprendimu civilinėje byloje [Nr. 2-225-717/2017](#) buvo pripažinta, jog butas, esantis (duomenys neskelbtini) g., yra ieškovės ir atsakovo bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė. Šio buto priklausymas bendrosios jungtinės sutuoktinių nuosavybės teise buvo konstatuotas ne nuo teismų procesinių sprendimų įsiteisėjimo momento, tačiau nuo pat šio turto įsigijimo. Be to, byloje esantys įrodymai patvirtina, kad atsakovai dar iki 2015 m. spalio 12 d. patikslino ieškimo pateikimo buvo žinomas ieškovės ketinimas pripažinti butą, esantį (duomenys neskelbtini) g., bendrąja jungtine sutuoktinių nuosavybe bei turtą padalyti santuokos nutraukimo byloje. Ieškovė dar 2015 m. liepos 30 d. buvo pateikusi patikslintą ieškimo projektą, kuriame buvo nurodyti tapatūs reikalavimai patikslintam ieškiniui. Be to, 2015 m. spalio 7 d. santuokos nutraukimo bylos teismo posėdžio garso įrašė buvo išreikštas ieškovės ketinimas reikšti reikalavimus, susijusius su butu, esančiu (duomenys neskelbtini) g., nurodant, jog galutinis procesinis dokumentas bus pateiktas vėliausiai 2015 m. spalio 12 d.

2.4. Sutinkama su atsakovo aiškinimu, jog teisė į turto padalijimą natūra bei teisė į kompensaciją neegzistuoja paraleliai. Ieškovės teisė į piniginę kompensaciją atsirado šimtinais del ne nuo jos priklausančių aplinkybių, t. y. dėl atsakovo suplanuoto ir nesąžiningos aplinkybėmis įvykusio buto, esančio (duomenys neskelbtini) g., perdavimo, nepaisant vykstančios santuokos nutraukimo bylos ir joje sprendžiamų klausimų, susijusių su parduotu turtu, nelaukiant ir negerbiaut būsimu teismo sprendimu santuokos nutraukimo byloje. Apeliacinės instancijos teismas pagrįstai nurodė, jog ieškovės teisė į ginčo buto dalies kompensaciją atsirado kaip išvestinė teisė atsakovui pardavus šį butą be ieškovės žinios, tačiau tik išnagrinėjus ir išsprendus sutuoktinių ginčą dėl turto padalijimo santuokos nutraukimo byloje teismo sprendimu buvo nustatyta, kam ir koks turtas, visas ar tam tikra jo dalis, skiriamas natūra, o kam turi būti priteista kompensacija. Todėl nustatant ieškovės reikalavimo teises, grindžiamas bendrosios jungtinės nuosavybės padalijimu, nėra svarbu, ar ieškovė pareiškė turto natūra, ar tikla, paaiškėjo, kad turtas parduotas, pareikšti reikalavimai priteikti kompensaciją.

2.5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. balandžio 20 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-181-969/2016](#) yra priimta esant kitoms ginčo aplinkybėms. Asnuo sudarė sutartį nežinodamas, kad ši pažeis buvusios sutuoktinės, su kuria santuoka buvo nutraukta prieš 10 metų, teises, ir kuri tik po trejų metų nuo tokio sandorio sudarymo pareikšti reikalavimą į jo pagrindu perleista turtą. Įvertinus tokia situaciją, kasacinis teismas pagrįstai nusprendė, jog buvusi sutuoktinė neįrodė, kad turėjo reikalavimo teisę ginčo sandorio sudarymo metu. Šiuo atveju bylą nagrinėję teismai pagrįstai nusprendė, jog santuokos nutraukimo byloje vykstant sutuoktinių tarpusavio ginčams dėl bendrosios jungtinės nuosavybės teisiams turimo turto apimties ir jo padalijimo, sutuoktinių vienas kitam iš to kylančios prievoles dėl turto išsaugojimo ir jo sąžiningo pasidalijimo yra galiojančios.

2.6. Nepagrįstai teigiama, jog ieškovės teisės pažeidė ne 2015 m. spalio 15 d. sutarties dėl ginčijamo buto pardavimo sudarymas, bet 2016 m. sausio 8 d. buto, esančio (duomenys neskelbtini) g., perdėlimas. Atsakovui sudarius ginčijamą sandorį, buvo perleistas jo turimas vienintelis vertingas turtas, todėl iš esmės sumažėjo atsakovo mokamas ir buvo pažeistos ieškovės, kaip kreditorės, teisės. Atsakovas savo veiksmams samoningai sukūrė situaciją, kai išieškojimas yra ne tik ap sunkintas, bet ir neįmanomas, kadangi atsakovas nebeturėi nekiliojamo turto, lėšų ir nedirba.

3. Ieškovė I. P. atsiliepimu į atsakovės O. F. kasacinį skundą prašo atsakovės kasacinį skundą atmeti bei priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Atsiliepimas į kasacinį skundą grindžiamas šiais argumentais:

3.1. Pirmosios instancijos teismas sprendė neįvardijo konkrečios datos, kuri galėtų būti įvardyta kaip reikalavimo teisės atsiradimo data. Apeliacinės instancijos teismas pažymėjo, kad nors pirmosios instancijos teismo apskritai nėra nurodyta, nuo kada ieškovė ieigė reikalavimo teisę į Ž. P., kaip skolininką, tačiau nurodė teismo argumentai leidžia tokį momentą nustatyti. Pirmosios instancijos teismas, grįsdamas neabejotinai ir galiojančią ieškovės reikalavimo teisę, apskritai neįrodė datos, tik išdėstė, jog santuokos nutraukimo byloje ieškovė ginčo buto, esančio (duomenys neskelbtini) g., ieigimo sutartį atsakovo vardu, nutuodudama tuo, kad neatšizvelgiant į tai, jog butas buvo nupirktas atsakovo motinos vardu, o vėliau jos padovanotas atsakovui, šis turtas buvo įgytas už jų santuokinės lėšas. Acto Pauliana pareikšimo metu nurodytas turtas buvo ginčo objektas, t. y. ieškovė manė, jog tai turi teisę į šį turtą, o atsakovas prievolių suvokti, kad butas, esantis (duomenys neskelbtini) g., yra ginčo objektas. Nepaisant šių aplinkybių, atsakovas butą, esantį (duomenys neskelbtini) g., pardavė dar iki to momento, kol buvo baigta nagrinėti santuokos nutraukimo byla. Taigi pirmosios instancijos teismas ieškovės reikalavimo teises atsiradimą siejo su jos pareikštu reikalavimu santuokos nutraukimo byloje. Ieškovės reikalavimas, kaip atsiradęs iš sutuoktinių teisiams santykius reglamentuojančių normų dėl dalies buto, esančio (duomenys neskelbtini) g., tiek priteisimo natūra, tiek vėliau pinigine išraiška, tapo šalins žinomas nuo tokio pobūdžio reikalavimų pateikimo teisme dienos ([CK 3.67 straipsnis](#)). Teismai taip pat nustatė, jog atsakovui ieškovės patikslintas ieškiny buvo išsiųstas 2015 m. spalio 12 d. elektroniniu paštu. Be to, ieškovė dėl šio turto padalijimo dar 2015 m. liepos 30 d. buvo pateikusi patikslintą ieškimo projektą, todėl atsakovui jau anksčiau buvo žinoma apie ieškovės pretenzijas į šį turtą. Aplinkybė, ar atsakovas galėjo numanyti, kad toks ieškovės reikalavimas galėtų būti patenkintas, yra nereikšminga ir nesudaro bylos nagrinėjimo dalyko.

3.2. [CK 3.67 straipsnio](#) 1 dalis nustato santuokos nutraukimo teisinio proceso padarinius sutuoktinių turinėms teisėms, [CK 3.115 straipsnio](#) 2 dalis numato alternatyvius reikalavimo teisės išraiškos – kompensacijos atsiradimo momentą modifikavimąsi į piniginių reikalavimą, kai 2016 m. sausio 8 d. Ž. P. neteisėtai ir nesąžiningai pardavė butą, esantį (duomenys neskelbtini) g., ir išnyko galimybės turtą priteisti natūra ar išieškoti jį iš sąžiningų įligiję. Taigi [CK 3.115 straipsnio](#) 2 dalis, kurioje nustatytas teisės į kompensaciją atsiradimas, negali būti tapatinama su neabejotinai ir galiojančios reikalavimo teisės atsiradimo momentu.

3.3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. balandžio 20 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-181-969/2016](#) yra priimta esant kitai ginčo situacijai ir neturi precedento galios.

3.4. Ieškovė aplinkybės, įrodančias Ž. P. bei atsakovės nesąžiningumą, susijusį su ginčo sandorių perleidžiant butus, išdėstė atsiliepime į kasacinį skundą. Civilinės bylos medžiaga papildomai patvirtina, jog atsakovas, sudarydamas 2015 m. spalio 15 d. sandorį, žinojo apie ieškovės pareikštą reikalavimo teisę, nes jau 2015 m. spalio 12 d. elektroniniu paštu jam buvo išsiųstas patikslintas ieškiny, kuriame buvo pareikštas reikalavimas dėl buto, esančio (duomenys neskelbtini) g., pripažinti bendrąja jungtine nuosavybe. Taigi atsakovės teiginys, jog atsakovas nežinojo, kad ieškovė galėtų turėti bent kokių galiojančių reikalavimų teisių į jį, yra paneigtas. Be to, atsakovui dar iki 2015 m. spalio 12 d. patikslinto ieškimo pateikimo buvo žinomas ieškovės ketinimas realiai turimą reikalavimo teisę įgyvendinti, nes ieškovė dar 2015 m. liepos 30 d. buvo pateikusi patikslintą ieškimo projektą, kuriame buvo nurodyti tapatūs reikalavimai patikslintam ieškiniui.

3.5. Atsakovė, ginčydamą savo ir atsakovo ryšius, kvestionuoja iki tol bylą nagrinėjusių teisėjų atliktą įrodymų vertinimą, nors fakto klausimai kasaciniame teisme neturi būti pakartotinai nagrinėjami ([CPK 353 straipsnio](#) 1 dalis). Be to, artinus ir ilgalaikius atsakoves ir Ž. P. santykius patvirtina byloje esantys įrodymai: susirašinėjimai, nuotraukos, bendro vaiko gimimas.

3.6. Pirmosios instancijos teismo išvadas, suponuojančias vienašalės restitucijos taikymą, atsakovė turėjo galimybę skųsti ir apskundė apeliacine tvarka. Pirmosios instancijos teismo išvados pagrindžia vienašalės restitucijos taikymą. Tokia teismo nutartis, nors ir nepateiktinai tiesioginio išaiškinimo, nebaikytina nemotyvuota.

3.7. Kasaciniame skunde yra ginčijamas apeliacinės instancijos teismo atliktas įrodymų vertinimas dėl atsakovės ranka surašytų ir po trejų metų bylos nagrinėjimo atsiradusių pakvitavimų, tačiau fakto klausimai kasaciniame teisme negali būti pakartotinai nagrinėjami ([CPK 353 straipsnio](#) 1 dalis). Teismai išsamiai tyrė aplinkybes dėl aptariamų pakvitavimų autentiškumo ir tikrumo, atsakovės paaiškinimai buvo nenuoseklūs. Be to, pakvitavimų egzistavimą neigė atsakovės pozicija palaikantis atsakovas, posėdžio metu nurodęs, jog kvitai nebuvo pasirašomi. Šalių teiktai paaiškinimai apie perduotas pinigų sumas nesutapo su pakvitavimuose esančiais skaičiais ir datomis, be to, nors byloje apklausta atsakovė nurodė, kad dėl visų perduotų lėšų pasirašė pakvitavimus, tačiau dėl likusios 7700 Eur sumos nebuvo pateikta pakvitavimo.

3.8. Kauno apylinkės teismui 2016 m. liepos 19 d. buvo pateiktas ieškovės ieškiny dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu acto Pauliana pagrindu, o kartu buvo pateiktas ir ieškiny bei atitinkamų priedų vertimas į rusų kalbą. Byloje esantys rašytiniai įrodymai patvirtina, kad atsakovė ieškiny ir pranešimas dėl atsiliepimo į ieškinį pateikimo buvo įteikti 2016 m. rugpjūčio 8 d. Atsakovė 2016 m. rugpjūčio 23 d. pateikė prašymą dėl termino atsiliepimui į ieškinį pateikti pratęsimo, šį prašymą teikė rezoliucija tenkinio. Vis dėlto atsakovė atsiliepimo į ieškinį esantį pratęstam terminu taip ir nepateikė. Vien iš šios aplinkybės galima daryti pagrįstą išvadą, kad atsakovė buvo įteiktas ieškiny ir jo priedai įai suprantama rusų kalba, kadangi priteisimo atveju ji nebūtų supratusi ieškimo turinio ir nebūtų prašiusi pratęsti termino atsiliepimui pateikti. Be to, įeigi su ieškiny nebūtų buvęs pateiktas jo vertimas į rusų kalbą, ieškovė 2016 m. teismas būtų nustatęs ieškimo trūkumus. Teismas dėl neapsižvelgimo su pranešimu dėl atsiliepimo į ieškinį pateikimo atsakovei išsuntė ieškovės pateiktą ieškimo vertimą į rusų kalbą nepasirašęs jo kopijos ir nepripažinęs jo prie bylos. Šia technine organizacine klaida ir siekia pasiraudoti atsakovė. Nors kasaciniame skunde teigiama, jog tik 2018 m. lapkričio 14 d. į rusų kalbą buvo išverstas ieškiny ir dalis jo priedų, tačiau šią dieną buvo tik pakartotini į bylą pateiktos visų ieškovės pateiktų procesinių dokumentų vertimų į rusų kalbą išsaugotos kopijos. Be to, nuo 2016 m. byla iš esmės nebuvo nagrinėjama, kad dėl nebuvo įmanoma įteikti dokumentų atsakovei, o šaukimas į teismo posėdį įai suprantama tik per antstolį. Taigi atsakovė, tyčiniškai nesiekdama nedalyvauti teismo posėdyje, negali šios aplinkybės naudoti kaip absoliutus teismo sprendimo negaliojimo pagrindą.

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl teisės į nešališką teismą pažeidimo (ne)buvimo

4. Asmens teisė kreiptis į teismą, įtvirtinta Lietuvos Respublikos Konstitucijos 30 straipsnyje, suponuoja tinkamo teisinio proceso reikalavimą, kuris yra vienas esminių konstitucinio teisinės valstybės principo elementų (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. birželio 30 d., 2007 m. gegužės 15 d., 2008 m. sausio 21 d. nutarimai ir kt.). Tinkamą procesą, be kita ko, garantuoja užtikrinimas, kad šalių ginčą nariuotu nepriklausomas ir nešališkas teismas. Teisė į nešališką teismą ginama tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu lygmeniu (Konstitucinio Teismo 2011 m. vasario 12 d. nutarime byloje Nr. 15-99-34/99-42/2000 konstatuota, kad asmens konstitucinė teisė, jog jo būtų išnagrinėti nešališkas teismas, reikią ir tai, jog asmens bylos negali nagrinėti teisėjas, dėl kurio nešališkumo gali kilti abejonų). Teisėjas, nagrinėjantis bylą, turi būti neutralus. Teismo nešališkumas, kaip ir teismo nepriklausomumas, yra esminė žmogaus teisių ir laisvių užtikrinimo garantija, būtina teisėto bylos išnagrinėjimo, taigi ir pasitikėjimo teismu, sąlyga. Teisejo ir teismų nešališkumas užtikrinamas nustatant draudimus ir apribojimus teisėjams nagrinėti bylas, jeigu yra aplinkybių, keliančių abejonų dėl teisėjo nešališkumo.
5. Siekiant užtikrinti realų teisės į nešališką ir objektyvų teismą įgyvendinimą, CPK normose įtvirtintas nušalinimo institutas. CPK 68 straipsnyje nustatyta teisėjo pareiga, esant CPK 65–67 straipsniuose nurodytoms aplinkybėms, nušalininti, taip pat byloje dalyvaujančio asmens teisė reikšti tokias atvejaus teisėjui nušalinimą. Teisėjas privalo nušalininti nuo bylos nagrinėjimo arba jam gali būti pareiktas nušalinimas, be kitų atvejų, jeigu jis yra (ne)tiesiogiai suinteresuotas bylos baigtimi; jeigu jis dalyvavo priimant sprendimą byloje žemesniosios ar aukštesniosios instancijos teisme; jeigu jis šioje byloje vykdė teisminę mediaciją arba vykdy mediaciją dėl ginčo tarp tų pačių šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu (CPK 65 straipsnio 1 dalies 5, 6, 7 punktai); taip pat kitais atvejais, jeigu yra aplinkybių, kurios kelia abejonų dėl jo nešališkumo (CPK 66 straipsnis).
6. Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT) praktikoje nurodoma, kad nešališkumas paprastai reiškia išankstinio nusistatymo, tendencingumo neturėjimą. Vadovaujantis nusistovėjusia EŽTT praktika, nešališkumas Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies prasme turi būti nagrinėjamas dviem aspektais, t. y. pagal objektyvių ir subjektyvių testus. Vadovaujantis subjektyviuoju testu, atsižvelgiant į konkretaus teisėjo asmeninius įsitikinimus ir elgesį, t. y. ar teisėjas konkrečioje byloje turi kokią nors šankstinį nusistatymą ar tendencingumą, tuo tarpu vadovaujantis objektyviuoju testu vertinama, ar pats teismas ir jo sudėtis suteikė pakankamas garantijas, kad būtų pašalintos bet kokios teisėtos abejonės dėl jo nešališkumo (žr. pvz., EŽTT 2015 m. balandžio 23 d. sprendimo byloje *Morice prieš Pranciją*, peticijos Nr. 29369/10, par. 73). Taikant subjektyvių teisėjo nešališko testą yra laikomasi teisėjo nešališkumo prezumpcijos, kuri reiškia, kad asmeninis teisėjo nešališkumas yra preziumuojamas, kol nėra tam prieštaraujanti įrodymų (žr. pvz., EŽTT 2000 m. gruodžio 21 d. sprendimo byloje *Weststet prieš Šveicariją*, peticijos Nr. 33958/96, par. 43; 2005 m. gruodžio 15 d. sprendimo byloje *Kyprianou prieš Kiprą*, peticijos Nr. 73797/01, par. 119; 2009 m. spalio 15 d. sprendimo byloje *Micallef prieš Maltą*, peticijos Nr. 17056/06, par. 94). Objektivių teisėjo nešališkumo testas yra laikomas svarbia papildoma garantija, atsižvelgiant į tai, kad kai kuriose bylose gali būti sudėtinga pateikti įrodymus, paneigiančius teisėjo subjektyviojo nešališkumo prezumpciją (žr. EŽTT 1996 m. birželio 10 d. sprendimo byloje *Pullar prieš Jungtinę Karalystę*, peticijos Nr. 22399/93, par. 32). Taikant objektyvių teisėjo nešališkumo testą reikia nustatyti, ar, be teisėjo elgesio, yra kitų patikrinamų faktų, kurie gali kelti abejonų dėl teisėjo nešališkumo. Taikant šį testą didelė reikšmė suteikiama suinteresuoto asmens požūriui, objektyviausio šebetojo nuogastavims (žr. pvz., EŽTT 1984 m. spalio 26 d. sprendimo byloje *De Cubber prieš Belgiją*, peticijos Nr. 9186/80, par. 26; 2009 m. spalio 15 d. sprendimo byloje *Micallef prieš Maltą*, peticijos Nr. 17056/06, par. 98).
7. EŽTT yra pabrėžęs, kad nors suinteresuoto asmens nuogastavimai yra svarbūs, tačiau nėra lemiami, sprendžiant dėl teisėjo nešališkumo. Lemiamą reikšmę šiuo atžvilgiu turi tai, ar suinteresuoto asmens nuogastavimai gali būti laikomi objektyviai pateisinamais (žr. pvz., EŽTT 2000 m. gruodžio 21 d. sprendimo byloje *Weststet prieš Šveicariją*, peticijos Nr. 33958/96, par. 44; 2009 m. spalio 15 d. sprendimo byloje *Micallef prieš Maltą*, peticijos Nr. 17056/06, par. 96). Objektivių testas paprastai yra susijęs su hierarchiniu ar kitu ryšiu tarp teisėjo ir proceso dalyvių nustatymu arba to paties asmens skirtingų funkcijų vykdymu teisminiame procese (žr. EŽTT 2005 m. gruodžio 15 d. sprendimo byloje *Kyprianou prieš Kiprą*, peticijos Nr. 73797/01, par. 121). EŽTT vertindamas teisėjo galimą šališkumą dėl skirtingų funkcijų vykdymo teisminiame procese ir sprenddamas, ar yra teisėtas pagrindas abejoti teisėjo nešališkumu, didžiausią dėmesį skiria bylose nagrinėtų klausinių tapatumui (žr. pvz., EŽTT 2000 m. birželio 6 d. sprendimo byloje *Moré prieš Pranciją*, peticijos Nr. 34130/96, par. 47). Tam, kad būtų galima pripažinti teisėjo šališkumą, būtina nustatyti, jog teisėjas du kartus nagrinėjo tapatus faktus, turėjo atsakyti į tą patį klausimą, ar skirtumas tarp sprestų klausinių buvo labai menkas (žr. pvz., EŽTT 2016 m. gegužės 17 d. sprendimo byloje *Liga Portuguesa de Futebol Profissional prieš Portugaliją*, peticijos Nr. 4687/11, par. 69).
8. Nagrinėjamoje byloje nustatyta, kad tai pati teisėja pirmosios instancijos teisme nagrinėjo dvi civilines bylas – šią bylą (dėl atsakovo sudaryto sandorio pripažinimo negaliojančiu *actio Pauliana* pagrindu) ir ieškovės ir atsakovo santuokos nutraukimo bylą.
9. Kasaciname skunde nurodoma, kad atsakovo abejonų, jog teismas (teisėja), išsamiai susipažinęs su civilinės bylos, kurioje buvo spresti klausimai, susiję su ieškovės ir atsakovo santuokos nutraukimu, duomenimis ir juos vertinęs, analizavęs informaciją, reikšmingą tai bylai išspręsti, stokojo nešališkumo nagrinėdamas šią bylą, objektyvių pagrįstų įrodymų, rodančių šią bylą nagrinėjusio pirmosios instancijos teismo sprendimo turinį. Atsakovo teigimu, teismas, sprenddamas, ar yra teisinis pagrindas pripažinti atsakovo sudarytą sandorį negaliojančiu *actio Pauliana* pagrindu, be kitų aplinkybių, turėjo nustatyti skolininko (nesąžiningumą, buvusį ginčijamo sandorio sudarymo metu. Tuo tarpu pirmosios instancijos teismo teisėja buvo šališka, nes vertino atsakovo, kaip skolininko, sąžiningumą, turedama šankstinę, santuokos nutraukimo byloje susiformavusią nuomonę apie jį.
10. Sprendžiant teisėjo (teismo) (ne)šališkumo klausimą, atsižvelgiant į tai, ar egzistuoja realūs faktai, keliantys abejonų dėl teisėjo nešališkumo, ar nuogastavimai yra objektyviai pagrįsti, koks yra esminių skirtingose bylose sprestų klausimų, nagrinėtų faktų ryšys. Kasacinio teismo yra išaiškinta, kad atsižvelgiant į EŽTT formuojamą praktiką, bylos šaliai argumentuojant, jog ji neteko galimybės į nešališką požiūrį naujoje (šioje) byloje, kadangi pirmosios instancijos teismo vidinis įsitikinimas buvo nulemtas kitos civilinės bylos, kurioje tas pats teisėjas priėmė sprendimą dėl tų pačių asmenų ir juo rėmėsi šioje byloje, turi būti identifiukuoti teisėjo nurodytos bylose nagrinėti faktai, jų ryšys (tapatumas), taip pat bylose sprestai teisiniai klausimai, siekiant nustatyti, ar jie yra panašūs ar galbūt visškai skirtingi. Taip pat kasacinio teismo konstatuota, kad tai, jog teismas savo sprendime remiasi kai kuriomis aplinkybėmis, kurios buvo nustatytos tos pačios sudėties teismo ankstesnėje byloje tarp tų pačių ginčų šalių, savaime nepagrindžia teismo (teisėjo) šališkumo, absoliutaus šio teismo sprendimo negaliojimo pagrindo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-10-1075/2020, 46 punktai).
11. Nagrinėjamoje byloje apeliacinės instancijos teismas nusprendė, kad sprendimas santuokos nutraukimo byloje yra įsiteisėjęs, teismas vertino toje byloje pateiktus įrodymus, byloje atlikto įrodymų vertinimo taisyklių pažeidimo nebuvo nustatyta. Teismo vertinimu, abiejose bylose vertinti sandoriai yra skirtingi, todėl ir sąžiningumo sąlyga buvo nustatoma netapačiai. Kasacinio teismo teisėjų kolegijos vertinimu, apeliacinės instancijos teismas nekonstatavo pirmosios instancijos teismo šališkumo nagrinėjamoje byloje, nusprenddamas, kad atsakovo (ne)sąžiningumo vertinimas šioje ir santuokos nutraukimo byloje yra nesutvirtintas, o dėl skirtingo ginčo pobūdžio buvo vertintas skirtingais aspektais. Nagrinėjamoje byloje susidarė specifinė faktinė situacija, kad, kaip minėta, tiek santuokos nutraukimo bylos nagrinėjimo metu atsakovo sudarytas ir šioje byloje ginčijamas *actio Pauliana* pagrindu buvo pirkinio–pardavimo sandoris, tiek ir sandoris, kuriuo atsakovas perdėjo bendrosios jungtinės nuosavybės teisę valdyti savo ir ieškovės nekilnojamąjį turtą, dėl ko ieškovė buvo konstatuota teisės į kompensacijos iš atsakovo priteisimo pagrindas, vyko per trumpą laiką tarpą. Ieškovės teigimu, taip pat ir teismo vertinimu, šie atsakovo sudaryti sandoriai buvo susieti tarpusavyje vieningos Ž. P. valios ir turint vieną tikslą – išvengti atsiskaitymo su ieškove, kaip kreditore.
12. **CPK 6.66 straipsnio 2** dalyje nustatyta, kad dvišali atytinintį sandorį pripažinti negaliojančiu **CK 6.66 straipsnio 1** dalyje įtvirtintu pagrindu galima tik tuo atveju, kai trečiasis asmuo, sudarydamas su skolininku sandorį, buvo nesąžiningas, t. y. žinojo arba turėjo žinoti, kad sandoris pažeidžia skolininko kreditorius teises. Kasacinio teismo yra išaiškinta, kad sąžiningumas – tai vertybinis žmogaus elgesio matas, nustatomas pagal objektyvių ir subjektyvių kriterijų. Objektivių požiūriu sąžiningumas suprantamas kaip žmogaus elgesys, atitinkantis protinumo ir teisingumo principų reikalavimus, t. y. rūpestingas ir atidus elgesys. Subjektyvių požiūriu sąžiningumas nusako asmens psichikos būklę konkrečioje situacijoje, atsižvelgiant į asmens anų, išsimokslinimą, patirtį, faktines bylos aplinkybes. Siekiant nustatyti, ar asmuo yra sąžiningas, būtina taikyti abu šiuos kriterijus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-361/2009; 2010 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-485/2010; 2013 m. kovo 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-84/2013; kt.).
13. Civilinėje teisėje galioja sąžiningumo prezumpcija, kuri reiškia, kad kiekvienas asmuo laikomas sąžiningu, jeigu neįrodyta kitaip. **CK 6.158 straipsnio 1** dalyje nustatyta, kad kiekviena sutarties šalis teisiniuose santykiuose privalo elgtis sąžiningai. Sąžiningas elgesys yra privalomas tiek esant ikisutartiniam santykiams (**CK 6.163 straipsnis**), tiek sudarant sutartį (**CK 6.162 straipsnis**), tiek aiškinant jos turinį (**CK 6.193 straipsnis**), tiek ją vykdanant (**CK 6.200 straipsnis**), tiek taikant restituciją (**CK 6.222 straipsnis**). Sąžiningu gali būti laikomas tas įgyjejas, kuris jam priimanomoms priemonėms pasidomėjo, ar sandorį ketinantis sudaryti asmuo neturi kreditorių ir ar sudarant sandorį nebūna pažeisti jų interesai. Tai daroma iš dalies jo paties interesais, todėl iš turto įgyjejo pagal sandorį gali būti reikalaujama domėtis kita sandorio šalimi ir jos turine padėtimi, kiek normaliai reikia sudaryti sandoriui, nepažeidžiant jausmų. Toks elgesys pripažintinas įgyjejo pareiga (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-168/2007; 2009 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-361/2009; kt.). Nors civilinėje teisėje galioja sąžiningumo prezumpcija, **CK 6.67** straipsnyje įtvirtinti konkretūs nesąžiningumo prezumpcijos atvejai, kurie traktuotini kaip bendrosios taisyklės šimtys. Įrodžius aplinkybes, pagrindžiančias vienos iš **CK 6.67** straipsnyje nustatytų nesąžiningumo prezumpcijų taikymą, sandorį sudariusiems šalims nesąžiningumas preziumuojamas, todėl įrodinėjimo našta, siekiant paneigti nesąžiningumą ir apsiginti nuo ieškinio, tenka joms pačioms.
14. Atsižvelgiant į šios nutarties 44 ir 45 punktuose nurodytą teisinį reguliavimą ir kasacinio teismo praktiką konstatuotina, kad sprendžiant dėl sandorio negaliojimo *actio Pauliana* pagrindu viena iš kumuliatyvių sąlygų, kurią turi nustatyti teismas, yra sandorio šalių (ne)sąžiningumas, taip pat teismas turi įvertinti, ar nėra pagrindo spresti, kad taikytina **CK 6.67** straipsnyje įtvirtinta nesąžiningumo prezumpcija. Kaip minėta kasaciniame skunde, atsakovas teigia, kad, nustatydamas šias sąlygas ir aplinkybes, pirmosios instancijos teismas buvo šališkas, kadangi tendencingai priėmė sprendimą turedamas išankstinį ankstesnėje byloje susiformavusį nusistatymą, kad atsakovo sąžiningumo bei santykio su atsakove atžvilgiu. Ankstesnėje santuokos nutraukimo byloje pirmosios instancijos teismas be kitų nustatė ir vertino tokias faktines ir teises aplinkybes: 2015 m. spalio 8 d. ieškovė patikslino ieškinį, reikalaujama atsakovo motinos vardu registruotą nekilnojamąjį turtą – butą pripažinti jos ir atsakovo bendrąja jungtinę nuosavybę; tą pačią dieną atsakovui išduodamas paveldėjimo teisės į jo motinos mirties paveldėtą butą liudijimas, šį butą atsakovas po septynių dienų parduoda atsakovei; 2015 m. lapkričio 18 d. ginsta atsakovų dukite; 2016 m. sausio 8 d. atsakovas parduoda butą, kuris santuokos nutraukimo byloje teismo pripažintas ieškovės ir atsakovo bendrąja jungtinę nuosavybę; Sprendimas dėl atsakovo (ne)sąžiningumo sudarant *actio Pauliana* pagrindu šioje byloje ginčijamą sandorį, pirmosios instancijos – tos pačios sudėties – teismas, kuris nagrinėjo ieškovės ir atsakovo santuokos nutraukimo bylą, vertindamas *actio Pauliana* pagrindu ginčijamą sandorį, nurodė, kad „remdamasis santuokos nutraukimo bylos sprendimu, daro išvadą, kad atsakovas butą pardavė stekdamas įj elminuoti iš bendrosios sutuoktinę turto masės. Jis taip pat žinojo, kad kito turto, į kurį ateityje galėtų būti nukreiptas išieškojimas ieškovės naudai, jis neturi, o tokiu būdu jis išvengti pinigines kompensacijos sumokėjimo už realizuotą turtą.“
15. Atsižvelgdama į tai, kas pasakytą, teisėjų kolegija iš dalies sutinka su apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegijos vertinimu, kad abiejose bylose teismas vertino skirtingų sandorių teisėtumą. Vis dėlto byloje dėl santuokos nutraukimo teismui konstatavus, kad atsakovas buvo ieškovei neįtikimas, sudarė bendrąją jungtinę nuosavybę prikausiančio turto pardavimą sandorį apie tai neinformavęs ieškovės, vertinus atsakovo asmenines savybes kitais aspektais (vertintas atsakovo vartotas smurtas prieš vaikus ir ieškovę), vėliau byloje tos pačios sudėties teismui sprendžiant dėl atsakovo sąžiningumo sudarant *actio Pauliana* pagrindu ginčijamą kito nekilnojamojo turto objektą – butą – pardavimą sandorį, atsakovui galėjo susidaryti pagrįstos abejonės dėl teismo (teisėjo) išankstinio nusistatymo ir tendencingo jo asmeninių sąlygių, be kita ko, sąžiningumo – jo dorovinio atsakingumo už savo poelgius jūtimu, jų vertės įsijamoniui (*Dabartinis lietuvių kalbos žodynas*. Vyr. redaktorius Keimys, S. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2012, p. 681), vertinimo. Pabrėžtina, kad nesąžiningumas, kaip viena iš įrodinėjimo sąlygų ginčiant skolininko sudarytą sandorį *actio Pauliana* pagrindu, yra susijęs su skolininko žinojimu arba turėjimu žinoti, kad sandoris pažeidžia skolininko kreditorius teises. Teismas šioje byloje prie išvados, kad atsakovas nagrinėjamos bylos ginčo butą pardavė žinodamas ir siekdamas pažeisti ieškovės teises, t. y. buvo nesąžiningas, priėmė remdamasis santuokos nutraukimo bylos, kurioje ši aplinkybė nebuvo nagrinėjama dalykas, sprendimu.
16. Kasacinio teismo teisėjų kolegija nusprendžia, kad, kaip nustatyta nagrinėjamoje byloje, teismas, būdamas tos pačios sudėties, nagrinėdamas santuokos nutraukimo bylą tarp tų pačių šalių, taip pat šią bylą, pasisakė dėl faktinių ir teisių aplinkybių, susijusių su atsakovo (ne)sąžiningumu bei santykiu su atsakove, tačiau iš teismo procesinių sprendimų matyti, kad realaus visų teisėkai reikšmingų aplinkybių pagal šios bylos duomenis nustatymo nebuvo atlikta. Teismas, neatlikęs bylai reikšmingų aplinkybių vertinimo, rėmėsi ankstesnėje byloje atliktais vertinimais, išvadomis ir susiformavusiu vidiniu įsitikinimu, nors šios aplinkybės (dėl ginčo buto pirkinio–pardavimo sandorio sudarymo) toje byloje apskritai nebuvo nagrinėtos, todėl yra teisinis pagrindas vertinti, kad suinteresuotam asmeniui galėjo susidaryti objektyviai pateisinamas nuogastavimas dėl teismo šališkumo. EŽTT konstatuoja, kad tai, kaip situacija atrodė, turi tam tikros svarbos arba, kitaip tariant, „teisingumas ne tik turi būti įvykdytas, jis taip pat turi atrodyti įvykdytas“ (EŽTT 1984 m. spalio 26 d. sprendimo byloje *De Cubber prieš Belgiją*, peticijos Nr. 9186/80 par. 26). Nuo to priklauso pasitikėjimas, kurį demokratinėje visuomenėje teismai turi įkvėpti žmonėms ir visų pirma bylos šalims. Šiuo atžvilgiu net farimas gali turėti tam tikrą reikšmę, todėl kiekvienas teisėjas, dėl kurio šališkumo gali kilti teisėtų (pagrįstų) abejonų, turi nušalininti (žr. EŽTT 1998 m. spalio 28 d. sprendimo byloje *Castillo Algar prieš Ispaniją*, peticijos Nr. 28194/95, par. 45).
17. Kasacinio teismo vertinimu, teismui ypač svarbu nesudaryti šališkumo regimybės, o to nagrinėjamoje byloje padaryta nebuvo. Teisėjų kolegija nusprendžia, kad apeliacinės instancijos teismas skundžiamoje nutartyje nepagrįstai nekonstatavo pirmosios instancijos teismo (teisėjo) nešališkumo principo pažeidimo kaip pagrindo pripažinti teismo sudėtį esant neteisėtą, kartu – **CPK 329 straipsnio 2** dalies 1 punkte nustatyto absoliutaus sprendimo negaliojimo pagrindo buvimą.

Dėl bylos procesinės baigties

18. Apibendrinama teisėjų kolegija konstatuoja, kad kasacinio skundo argumentai teikia pagrindą panaikinti skundžiamą apeliacinės instancijos teismo nutartį bei pirmosios instancijos teismo sprendimą ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui (**CPK 360** straipsnis). Apeliacinės instancijos teismas, sprenddamas dėl pirmosios instancijos teismo sprendimo teisėtumo, netinkamai aiškino ir taikė **CPK 329** straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatas, nepagrįstai nepanaikino sprendimo dėl absoliutaus jo negaliojimo pagrindo – bylai esant išnagrinėtai neteisėtose sudėties teismo.

Dėl bylinėjimosi išlaidų ir laikinųjų apsaugos priemonių taikymo

19. Pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. kovo 12 d. pažymą apie išlaidas, susijusias su procesinių dokumentų įteikimu, kasacinis teismas patyrė 17,16 Eur tokių išlaidų. Perdavus bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui, šių išlaidų paskirstymo klausimas paliktas spresti teismui kartu su kitų bylinėjimosi išlaidų paskirstymu (**CPK 93** straipsnis).
20. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų atrankos kolegija, gavusi atsakovo Ž. P. prašymą, 2020 m. rugsėjo 8 d. nutartimi tenkino atsakovo prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo – iki bylos bus išnagrinėta kasacine tvarka, sustabde vykdymo veiksmus antstolės R. G. vykdomojoje byloje Nr. (duomenys neskelbtini) dėl Kauno apylinkės teismo 2020 m. vasario 4 d. sprendimu ir Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. birželio 11 d. nutartimi priteistų sumų išieškojimo iš atsakovo Ž. P. Atrankos kolegija 2020 m. rugsėjo 24 d. nutartimi taip pat tenkino atsakovės O. F. prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo – iki bylos bus išnagrinėta kasacine tvarka, sustabde vykdymo veiksmus antstolės R. G. vykdomojoje byloje Nr. (duomenys neskelbtini) dėl Kauno apylinkės teismo 2020 m. vasario 4 d. sprendimu ir Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. birželio 11 d. nutartimi priteistų sumų išieškojimo iš O. F..
21. Atsižvelgdama į šios bylos išnagrinėjimo kasaciniame teisme rezultatą teisėjų kolegija nusprendžia, kad poreikis taikyti laikinąsias apsaugos priemones išlieka, todėl jos paliekamos galioti. Laikinosios apsaugos priemonės dalyvaujančių byloje asmenų ar kitų suinteresuotų asmenų pagrįstų prašymų gali būti panaikinamos teismo, nagrinėjančiu bylą iš esmės, nutartimi (**CPK 149 straipsnio 1** dalis).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 360 straipsniu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. birželio 11 d. nutartį bei Kauno apylinkės teismo 2020 m. vasario 4 d. sprendimą panaikinti ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti Kauno apylinkės teismui.
Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjos
Bublienė

Bukaviniene

Vasarienė